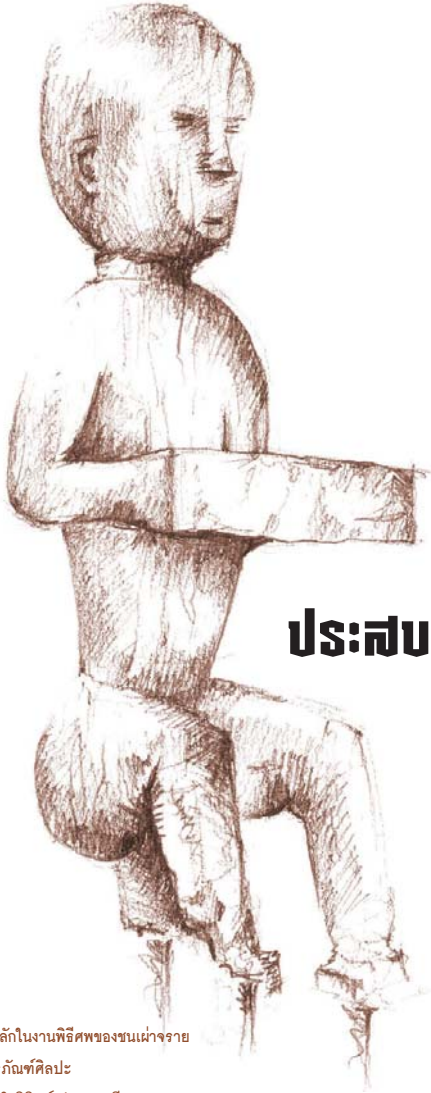

ก้าวไปด้วยกัน

จุลสารเพื่อชุมชนพิพิธภัณฑ์ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร(องค์การมหาชน)

ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - กันยายน 2549

ประสบการณ์จากต่างแดน

และอชากรู "ใจ" คุณ

รูปสลักในงานพิธีศพของชนเผ่าจระาย
พิพิธภัณฑ์ศิลปะ
เมืองไฮจิมีนทร์ ประเทศเวียดนาม

Handwritten signature and date: 21/8/19

ความเป็นมาของ “โครงการวิจัยและพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น”

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรเป็นองค์กรทางวิชาการที่ทำหน้าที่เป็นแหล่งรวบรวมความรู้ด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตและมรดกทางวัฒนธรรมของผู้คนกลุ่มต่างๆ ในประเทศไทยและภูมิภาคใกล้เคียง

ตั้งแต่เริ่มดำเนินการอย่างเป็นทางการในปี 2542 ศูนย์ฯ ให้ความสนใจพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชาวบ้านในชุมชนต่างๆ ในฐานะที่เป็นแหล่งสะสมและถ่ายทอดความรู้ด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรมของท้องถิ่น และสร้างจิตสำนึกร่วมให้เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน

จากการที่ได้ร่วมงานกับสถาบันที่ทำงานบุกเบิกด้านพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ได้แก่ มหาวิทยาลัยศิลปากร และมูลนิธิเล็ก - ประไพ วิริยะพันธุ์ ทำให้ตระหนักว่า ในปัจจุบันมีความตื่นตัวอย่างสูงในวงการพิพิธภัณฑ์ขนาดเล็กที่ดำเนินงานโดยองค์กรในชุมชนหรือบุคคล และพิพิธภัณฑ์เหล่านี้สามารถมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น

ศูนย์ฯ จึงได้เริ่มโครงการวิจัยและพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ในช่วงกลางปี 2546 โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โครงการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อ

- สร้างฐานข้อมูลพิพิธภัณฑ์ชุมชน ท้องถิ่น วัด เพื่อให้บริการสืบค้นข้อมูลและการค้นคว้าวิจัย
 - วิจัย ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัย และสร้างนักวิจัยที่สนใจพิพิธภัณฑ์ ในฐานะองค์กรทางวัฒนธรรม ทั้งทางวิชาการและปฏิบัติการ
 - สนับสนุนความเข้มแข็งทางวิชาการให้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นสามารถนำข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ความรู้ท้องถิ่น มาบันทึก ถ่ายทอด และพัฒนาต่อไป
 - สร้างเวทีหรือเครือข่ายแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างพิพิธภัณฑ์ และสนับสนุนงานพิพิธภัณฑ์ซึ่งกันและกัน
- นอกจากนี้ ศูนย์ฯ ยังได้จัดตั้งกองทุนวิจัยและพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

โดยการสนับสนุนจากบริษัทจัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน)

บทบรรณาธิการ

“สะพาน” อาจเป็น ความพยายามอันดับต้นๆ ของ มนุษย์ในการเชื่อมต่อพื้นที่ให้ เกิดความสัมพันธ์กัน และเมื่อ ผู้คนข้ามไปมา มีปฏิสัมพันธ์กัน เกิดการถ่ายทอดความรู้ และ ข้อมูลจากคนหนึ่งไปสู่คนอื่นอีก คนหนึ่ง คนคนนั้นจะได้รับรู้

เรียนรู้ และแลกเปลี่ยนความคิดและจินตนาการ หน้าที่ของสะพานไม่ได้แตกต่าง ไปจากจารึก หนังสือ โทรทัศน์ วิทยุ ภาพยนตร์ หรือแม้แต่ อินเทอร์เน็ต ประดิษฐ์กรรมเหล่านี้ล้วนเปิดโอกาสให้มนุษย์ทำความรู้จัก และทำความเข้าใจ โลกที่เหมือนหรือแตกต่างไปจากตนเอง นั่นอาจเรียกได้ว่าเป็นการสื่อสาร

ก้าวไปด้วยกัน ฉบับประสบการณ์จากต่างแดนจัดทำขึ้นเพื่อการ สื่อสารและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ไม่ว่าจะประสบการณ์เหล่านี้มาจาก โพนทะเลหรือประเทศบ้านไกลเรือนเคียงกับเรา หรือมาจากหนังสือที่เกี่ยวข้อง กับโลกพิพธภัณฑ์ก็ตาม ทุกบทความล้วนมุ่งหมายที่จะแบ่งปันความรู้ลึกนึกคิด เนื้อหาบางส่วนอาจยังประโยชน์ให้อ่านจุลสารได้รับความรู้ ความเพลิดเพลิน หรือข้อคิดสำหรับตัวท่านและงานที่อยู่ในความรับผิดชอบ

ใครบางคนบอกผมว่า การเยี่ยมชมพิพธภัณฑ์ให้มาก (อย่างวิเคราะห์ วิจารณ์) อาจช่วยให้การทำงานพิพธภัณฑ์ที่มีความน่าสนใจมากขึ้น ความน่าสนใจ ในที่นี้อาจหมายถึงการจัดแสดงที่สื่อสารกับผู้ชมได้มากขึ้น และกระบวนการ ทำงานพิพธภัณฑ์ที่หลากหลายมากขึ้น บทความจากเวียดนาม มาเลเซีย และ ฟิลิปปินส์ บอกเล่าถึงเนื้อหาและวิธีการของการนำเสนอในพิพธภัณฑ์ 3 แห่ง ผู้เขียนบทความทั้ง 3 คนมีโอกาสได้ไปชมพิพธภัณฑ์แห่งนั้นๆ ด้วยตนเอง และได้ถ่ายทอดความรู้ บอกเล่าความคิดและความรู้สึกจากประสบการณ์ของตน สู่อ่าน

ส่วนบทความใน *เกร็ดความรู้พิพิธภัณฑ* ที่มาจากการอ่านและวิเคราะห์บทความหรือสื่อสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ แสดงให้เห็นตัวอย่างของการศึกษาในพิพิธภัณฑ กิจกรรมการศึกษาสามารถเกิดขึ้นได้ในพิพิธภัณฑ และการตระเวนออกไปพบสาธารณชน เนื้อหาของบทความทั้ง 3 บท กล่าวย้าถึงความสำคัญของสาธารณชนหรือผู้ชม ในฐานะของ “ผู้ใช้” ประโยชน์จากพิพิธภัณฑก็กลับเป็นผู้อำหนดกิจกรรม *สมุดงานในการชมพิพิธภัณฑและชุดนิทรรศการเคลื่อนที่* จัดทำขึ้นให้กับผู้ชมที่ยังเยาว์วัยได้สนุกสานกับการเรียนรู้ ภาษาที่เข้าใจง่ายและกิจกรรมที่สร้างการมีส่วนร่วม มาจากธรรมชาติของผู้ใช้กลุ่มนี้ ขณะที่ *พิพิธภัณฑชุมชน* ได้สร้างขึ้น จากชุมชนของพิพิธภัณฑ เพราะความต้องการที่จะผูกโยงความรู้สึกของคนในพื้นที่ให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า “ชุมชน” ขึ้นอีกครั้งหนึ่ง

“สะพาน” ยังคงทำหน้าที่เชื่อมต่อพื้นที่ที่อยู่เช่นเดิม แต่คนเท่านั้นที่จะเป็นผู้เลือกว่าจะข้ามสะพานหรือไม่ 2 ปีที่ผ่านมา จูลสาร “ก้าวไปด้วยกัน” ยังจัดพิมพ์และแจกจ่ายให้กับผู้ที่สนใจงานพิพิธภัณฑ แต่ผู้อ่านเท่านั้นที่จะทำให้น้ำที่ข่องสะพานบรรลุผลโดยสมบูรณ์ได้ เราเองอยากให้ผู้อ่านก้าวข้ามมาหาด้วยเช่นกัน ความคิดและความรู้สึกของท่านที่มีต่อจูลสารจะยังประโยชน์ต่อการปรับปรุงเนื้อหาให้มีความน่าสนใจมากขึ้น เพียงท่านส่งแบบสอบถาม “อยากรู้ใจคุณ” กลับมายังกองบรรณาธิการ ท่านก็สามารถเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยปรับปรุงจูลสาร “ก้าวไปด้วยกัน”

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น...ก้าวไปด้วยกัน

งานฐานข้อมูลพิพิธภัณฑ์

งานข้อมูลพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในประเทศไทยออนไลน์ www.sac.or.th เปิดให้บริการมาตั้งแต่เดือนเมษายน 2549 นอกเหนือจากการเข้าไปค้นหาพิพิธภัณฑ์ต่างๆ แล้ว ท่านสามารถติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหวของพิพิธภัณฑ์ได้ทันที ขณะนี้เราเพิ่มเมนู Museum Society ที่แนะนำเว็บไซต์พิพิธภัณฑ์ทั่วโลกที่น่าสนใจ และบทความพิพิธภัณฑ์ที่เคยเผยแพร่ งานเขียน บทความแปลเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อจะเป็นประโยชน์แก่ชุมชนพิพิธภัณฑ์ และยินดีรับงานเขียนบทความเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ เพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณชน สนใจส่งผลงานได้ที่ academic@sac.or.th

งานวิจัยและพัฒนาพิพิธภัณฑท้องถิ่น : กรณีศึกษา

มรดกหนังใหญ่ : เพื่อใคร

หนังสือ “หนังใหญ่วัดบ้านดอน” ได้เปิดตัวสู่สาธารณชนอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคมที่ผ่านมา ณ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร หนังสือดังกล่าวจัดทำขึ้นเพื่อประมวลการดำเนินงานวิจัยและพัฒนาพิพิธภัณฑหนังใหญ่วัดบ้านดอนตลอดหนึ่งปีที่ผ่านมา และเพื่อรวบรวมความรู้เกี่ยวกับหนังใหญ่วัดบ้านดอน ทั้งประวัติความเป็นมา ชีวิตชาวคณะหนังใหญ่ในปัจจุบัน และประมวลภาพชุดหนังใหญ่ทั้งที่อยู่ในคลังสะสมเดิมและชุดที่ใช้แสดงในปัจจุบัน

ในงานประกอบด้วยการสาธิตการลอกลายหนังใหญ่บนกระดาษไขเพื่อการอนุรักษ์ โดยนักศึกษาคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี การสาธิตการตอกหนังโดยเยาวชนบ้านดอนที่ได้รับการฝึกฝนจากครูหนัง เมืองนครฯ และกิจกรรมบนเวทีที่เริ่มต้นการสนทนาของผู้ที่เกี่ยวข้องกับคณะหนังใหญ่วัดบ้านดอน จังหวัดระยอง และต่อด้วยการแสดงหนังใหญ่ผานหนังตะลุง ที่ได้เชื้อเชิญคณะหนังตะลุงจากระยองและนครศรีธรรมราชมาร่วมแสดงในครั้งนี้ด้วย

เวทีของการสนทนาก่อนการแสดงสะท้อนภาพของการทำงานวัฒนธรรมที่มีประเด็นให้ต้องขบคิดกันหลายอย่าง วัดในฐานะผู้ดูแลคลังหนังใหญ่ต้องการความช่วยเหลืองบประมาณสนับสนุนในการสืบสาน

ไม่ว่าจะเป็นการทำตัวหนึ่งใหญ่ทดแทน การผลิตรูปสลักหนึ่งใหญ่ที่ระลึก เพื่อจำหน่ายเป็นรายได้ ในขณะที่หน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่นได้แสดงเจตนารมณ์ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุน อย่างเช่นองค์การบริหารส่วนตำบลได้เคยสนับสนุนการก่อสร้างห้องบรรยายและจัดแสดงหนึ่งใหญ่ หรือองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้อนุมัติงบประมาณในการก่อสร้างอาคารสำหรับการแสดงหนึ่งใหญ่ แต่เหตุใดการสืบสานหนึ่งใหญ่ให้มี “ชีวิตชีวา” ดูจะมีข้อจำกัดหลายประการ

คณะหนึ่งใหญ่มีกำลังคนอยู่ไม่มาก และมีนักแสดงที่เข้าและออกจากคณะหนึ่งใหญ่จำนวนไม่น้อย เรื่องราวและการพัฒนาทักษะการแสดงยังคงยึดแบบแผนดั้งเดิม มากกว่าการคิดค้นและสร้างสรรค์ชุดการแสดงใหม่ การจัดการคณะอย่างจริงจังอาจเป็นสิ่งสำคัญสำหรับ “การต่อยอด” การแสดงหนึ่งใหญ่ ทั้งเนื้อหาในการแสดง การจัดรายการการแสดงและประชาสัมพันธ์ รวมถึงการสนับสนุนเยาวชนที่จะดูแลคณะต่อไปในวันข้างหน้า

ถึงขณะนี้ หนึ่งใหญ่วัดบ้านดอนอาจเป็นที่รู้จักมากขึ้น ด้วยหนังสือ “หนึ่งใหญ่วัดบ้านดอน” สื่อมวลชน ทั้งหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ที่ให้ความสนใจและเผยแพร่กิจกรรมที่คณะหนึ่งใหญ่ได้ร่วมลงแรงไป ก้าวต่อไปของคณะหนึ่งใหญ่คงไม่ได้ขึ้นอยู่กับการรอคอยการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ การปรับตัวให้เข้ากับเงื่อนไขของมหรสพและสื่อบันเทิงที่มีเพิ่มมากขึ้นทุกเมื่อเชื่อวัน อาจเป็นเรื่องที่จะต้องขบคิด วางแผน และปฏิบัติอย่างจริงจัง เพื่อให้มรดกหนึ่งใหญ่นี้ได้รับใช้ชีวิตของคนรุ่นใหม่ที่จะมาสานต่อ และสืบรับการแสดงที่งดงาม และเพื่อให้คนต่างชาติต่างภาษาได้รู้จักวัฒนธรรมอีกแขนงหนึ่งของบ้านเรา

คติชนวิทยากำงานพิพิธภัณฑวัดไหล่หินหลวง จังหวัดลำปาง

ในช่วงวันที่ 28 – 29 เมษายน 2549 ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ได้จัดโครงการ “**เรียนรู้บ้านเราด้วยเรื่องเล่า**” ให้กับเยาวชนบ้านไหล่หิน จังหวัดลำปาง เพื่อให้คนในชุมชนได้ศึกษาเรียนรู้เรื่องราวของตนเอง เพื่อนำมาบอกเล่าในพิพิธภัณฑชุมชน และเพื่อแนะนำวิธีการสืบค้นข้อมูลและการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ กิจกรรมครั้งนี้เน้นการเก็บข้อมูลทางด้าน คติชนวิทยา ได้แก่ เรื่องราวที่บอกเล่ากันมาตั้งแต่อดีต ไม่ว่าจะเป็นนิทาน สุภาษิต คำพังเพย เพลง ปริศนาคำทาย บทกลอน ฯลฯ เพราะสิ่งเหล่านี้ สะท้อนความเชื่อ ความคิด วิถีชีวิต ค่านิยม ตลอดจนที่มาของคำในภาษาถิ่น และชื่อบ้านนามเมือง

กิจกรรมเริ่มจากการให้เยาวชนสืบค้นข้อมูลจากพ่อหลวงแม่หลวง โดยมี ผ.ศ. สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร เป็นผู้ชี้แนะให้เด็กรู้จักตั้งคำถาม การซักถาม เรื่องราว และการจดบันทึกข้อมูล โดยเน้นให้เด็ก ๆ บันทึกรายละเอียดต่าง ๆ ได้แก่ ชื่อ อายุ และที่อยู่ของผู้ให้ข้อมูล ใครให้ข้อมูลเรื่องอะไรบ้าง และเล่าว่าอย่างไร ในกิจกรรมครั้งนี้พ่อหลวงแม่หลวงได้เล่าเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับนิทานการสืบชะตา นิทานเรื่องกำพร้าวหมาขาว เชียงเมียงคำพญา ปริศนาคำทาย “อะหยังเอาะ” พิธีกรรมการขอฝนเมื่อฝนแล้ง เพลงกล่อมลูก ชิดหรือ

ข้อห้ามต่างๆ เป็นต้น เมื่ออาจารย์แนะแนวทางการสืบค้นแล้ว ได้ให้การบ้านกับเด็กที่มีความสนใจไปสืบค้นต่อ จากนั้นในวันที่ 30 มิถุนายน - 2 กรกฎาคม 2549 อาจารย์สุวรรณาได้เข้าไปให้ความรู้สืบเนื่องพร้อมไปกับการติดตามผลในครั้งนั้นนอกจากจะสืบถามข้อมูลนิทานเพิ่มเติมแล้ว ยังเน้นให้เด็กๆ เก็บข้อมูลเกี่ยวกับวรรณกรรมลักษณะต่างๆ เช่น คำว คำจ้อยแอ่วสาว รวมทั้งคำเปรียบเปรยต่างๆ ด้วย

กิจกรรมการเก็บข้อมูลทางคติชนวิทยาทั้ง 2 ครั้ง ทำให้เด็กๆ ได้เรียนรู้การสืบค้น การจดบันทึก และการรับรู้เรื่องราวของชุมชน เด็กๆ สนุกกับการได้ฟังนิทาน เมื่อมีเวลาว่างก็จะชวนเพื่อนไปคุยตามบ้านพ่อหลวงแม่หลวงที่รู้จัก บางครั้งเด็กๆ ยังเอานิทานไปเล่าให้เพื่อนและครูที่โรงเรียนฟัง นอกจากนี้กิจกรรมข้างต้นจะทำให้คนในชุมชนได้เรียนรู้กระบวนการสืบค้นข้อมูลแล้ว เด็กๆ ยังได้รับรู้เรื่องราวในอดีตสมัยปู่ย่าตายายและพ่อแม่ของตนเอง เรื่องราวเหล่านี้กำลังจะสูญหายไปจากความทรงจำของคนในชุมชน แต่การกระตุ้นให้คนในชุมชนหันมาสนใจเรื่องราวของตนเอง ด้วยกระบวนการศึกษาดังกล่าวย่อมมีส่วนช่วยให้การเชื่อมต่อพื้นที่ของความรูระหว่างชั่วอายุคนดำเนินต่อไป นอกจากนี้ข้อมูลต่างๆ อาจนำมาใช้ปรับปรุงเนื้อหาของนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์วัดไหล่หินหลวงได้ในอนาคต

1 ปีกับพิพิธภัณฑที่พื้นบ้านวัดท่าพุด อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

กว่า 1 ปีที่ผ่านมาทางทีมงานได้ทำงานร่วมกับพิพิธภัณฑที่พื้นบ้านวัดท่าพุด และชาวชุมชนท่าพุดมาโดยตลอด เราพบว่าบ่อยครั้งการทำงานของเราก็คือการทำงานกับกลุ่มคนเพียงกลุ่มเล็กๆ ในชุมชน ซึ่งคนส่วนใหญ่ไม่เห็นหรือบางที่ไม่เข้าใจการทำงานของเรามาก่อน เมื่อครบ 1 ปีของการทำงานร่วมกัน จึงเป็นโอกาสอันดีที่จะบอกเล่าเรื่องราวการทำงานให้กับคนส่วนใหญ่ในชุมชนได้รับรู้ และเปิดโอกาสให้ทางทีมงานได้ปรึกษา

หารือเกี่ยวกับรูปแบบการทำงานในระยะต่อไป

การประชุมเมื่อเช้าวันที่ 28 มิถุนายน 2549 ที่โรงเรียนวัดท่าพุด มีผู้เข้าร่วมประชุมจากหลายฝ่ายด้วยกัน ทั้งวัด โรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น (อำเภอ และ อบต.) การสนทนาเริ่มต้นด้วยการทำความเข้าใจเกี่ยวกับงานที่ได้ทำมา และต่อเนื่องด้วยการแสวงหาหนทางในการทำให้พิพิธภัณฑที่พื้นบ้านวัดท่าพุดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่อยู่คู่ชุมชน ทั้งนี้ การจะทำให้พิพิธภัณฑที่กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดี ควรประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์ของการดูแลในพิพิธภัณฑ 2) การนำเสนอเรื่องราวที่สอดคล้องกับวัตถุที่มี และ 3) ชีวิตของพิพิธภัณฑที่ต้องการคนดูแลจัดการให้พิพิธภัณฑที่มีความเคลื่อนไหวอยู่เสมอ

การจะทำให้พิพิธภัณฑเป็นแหล่งเรียนรู้ได้นั้น จำเป็นจะต้องมีการปรับเปลี่ยน ต้องอาศัยกำลังคนและงบประมาณ โดยเฉพาะทางชุมชนก็คาดหวังการสนับสนุนเรื่องดังกล่าวจากหน่วยงานราชการในท้องถิ่น ในเรื่องนี้ตัวแทนส่วนราชการได้เสนอทางออกสำหรับงบประมาณไว้ว่า ทางพิพิธภัณฑท้องถิ่น

จะต้องเขียนโครงการเสนอของบประมาณตามหลักของทางราชการ และที่สำคัญโครงการจะต้องมีจุดเริ่มต้น และจุดสิ้นสุดของโครงการ เพราะถ้าโครงการไม่สามารถบอกจุดสิ้นสุดของโครงการได้ หน่วยงานราชการก็ไม่สามารถจัดสรรงบประมาณได้

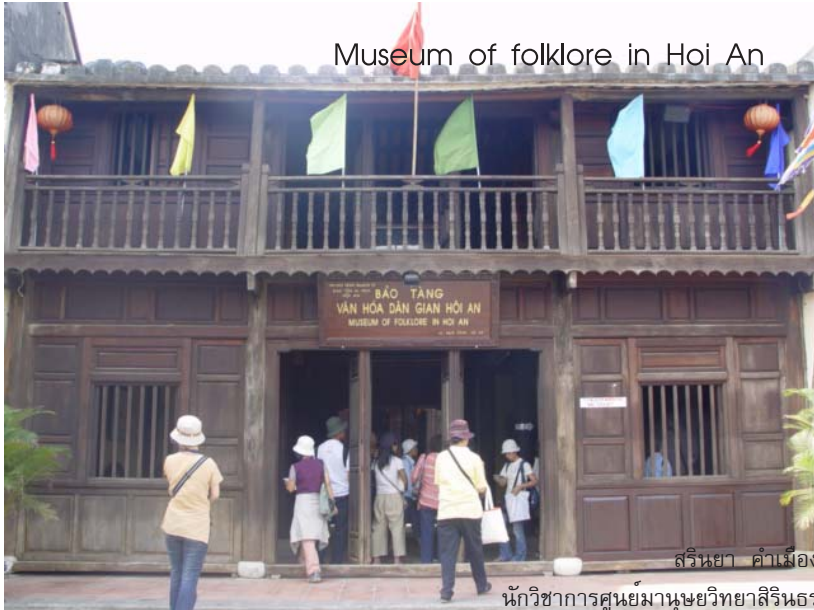
จากการประชุมดังกล่าว ทีมงานรู้สึกยินดีที่ได้รับโอกาสในครั้งนี้ พร้อมกับตระหนักอยู่เสมอว่า การพัฒนาที่ได้ผลดีนั้นจะต้องเป็นการพัฒนาที่เกิดจากความต้องการของคนในชุมชนเอง เพราะไม่มีใครจะรู้จักชุมชนดีไปกว่าคนที่อยู่ในชุมชน ดังนั้นเมื่อพิธีภัณฑ์อยู่ในชุมชน ทุกคนในชุมชนก็ควรจะต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนา เพื่อให้พิธีภัณฑ์ได้ทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ของทุกคนในชุมชนอย่างแท้จริง

แนะนำ...พิพิธภัณฑ

พิพิธภัณฑชีวิตพื้นบ้านในไห่ยอัน

Museum of folklore in Hoi An

สรินยา คำเมือง

นักวิชาการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร

ไห่ยอันหรือฮอยอัน (Hoi An) เมืองเล็กๆ ริมน้ำท่าบูบอน (Thu Bon) ทางตอนกลางของเวียดนาม เป็นเมืองท่าเก่าแก่และเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนทางการค้าและวัฒนธรรมที่สำคัญทั้งจากตะวันตกและตะวันออก ไห่ยอันจึงได้รับอิทธิพลด้านต่างๆ ทั้งจิตรกรรม ทัศนกรรม สถาปัตยกรรม จากชนชาติต่างๆ ที่หลั่งไหลเข้ามาทำการค้าแลกเปลี่ยน ไห่ยอันเป็นที่กล่าวขานในด้านมรดกทางวัฒนธรรม ถึงกับได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกเมื่อปี 1999 ความเลื่องชื่อลือชาเหล่านี้กระมังที่ใครๆ อยากจะไปเยือน

หากมีเวลาไม่มากและอยากรู้จักไห่ยอัน บนถนนแบ็คดั่ง (Bach Dang) เลขที่ 62 เป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑชีวิตพื้นบ้านในไห่ยอัน (**Museum of folklore in Hoi An**) ด้วยตระหนักถึงคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมพื้นบ้านที่สั่งสมมาตั้งแตยุคก่อนประวัติศาสตร์ จึงมีการจัดตั้งพิพิธภัณฑแห่งนี้ขึ้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักไห่ยอันผ่านภาพถ่ายและวัตถุสิ่งของ โดยใช้อาคารไม้ 2 ชั้น เป็นพื้นที่นำเสนอเรื่องราวของชีวิตผู้คนในไห่ยอัน เนื้อหาการจัดแสดงแบ่งเป็นหมวดเรื่องดังนี้

การประมง ด้วยเป็นเมืองริมฝั่งน้ำ เรืองราวและวัตถุสิ่งของในส่วนใหญ่จึงมีมากมาย ถึงกับยกเรือมาจัดวางไว้กลางบ้าน

การเกษตร แม้จะมีผืนแผ่นดินอยู่ไม่มากและต้องเผชิญภัยธรรมชาติจากลมมรสุมทะเลตะวันออกอยู่บ้าง ทว่าผลผลิตจากภาคเกษตรกรรม เช่น ข้าว ข้าวโพด ยังคงมีบทบาททางเศรษฐกิจที่สำคัญ

งานไม้คิมบง (Kim Bong) เป็นหมู่บ้านช่างไม้ที่มีชื่อเสียง ตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของโฮยอัน การสั่งสมความรู้ประสบการณ์งานไม้จากช่างชาวจาม ชาวจีน ชาวญีปุ่น และชาวตะวันตก จนสามารถพัฒนารูปแบบของตนเอง อาคาร สถาปัตยกรรม หอประชุมที่มีชื่อเสียงหลายแห่งในโฮยอัน ล้วนเป็นฝีมือช่างไม้จากหมู่บ้านคิมบง

เครื่องปั้นดินเผาหมู่บ้านนามเตี้ยว (Nam Dieu) แทนห์ ห่า (Thahn Ha) งานเครื่องปั้นดินเผาใน โฮยอันเริ่มในช่วงศตวรรษที่ 17-18 เมื่อช่างปั้นจากแทนห์ห่าว (Thanh Hoa), เหงะ ตินห์ (Nghe Tinh) เข้ามาตั้งรกรากในโฮยอัน จากนั้นมางานเครื่องปั้นดินเผาได้พัฒนาจนเป็นที่ยอมรับในคุณภาพ ดังปรากฏหลักฐานในจารึกของราชวงศ์เหงียนที่กล่าวถึงเครื่องปั้นดินเผาที่นี่ว่าเป็นสินค้าที่มีคุณภาพดี ปัจจุบันมีการรื้อฟื้นและส่งเสริมการผลิตเพื่อการใช้สอยในชีวิตประจำวันและรองรับการท่องเที่ยวด้วย

การค้า การเรียกเก็บภาษีในอัตราที่ไม่แพง ราคาสินค้าตายตัว ค่าง่ายขายคล่องจึงเป็นที่ดึงดูดใจพ่อค้าต่างแดนเข้ามาค้าขายในโฮยอัน ทำให้การค้าในโฮยอันรุ่งเรืองเฟื่องฟูยิ่ง

สมุนไพรและการรักษาพยาบาลแบบพื้นบ้าน จวบจนทุกวันนี้แม้การแพทย์ตะวันตกจะเข้าสู่โฮยอันแล้วก็ตาม ทว่าชาวโฮยอันยังคงเลือกใช้

การรักษาพยาบาลแบบพื้นบ้านที่สืบทอดมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 16-17 แม้แต่นักท่องเที่ยวเองยังมารับการรักษา ย่อมยืนยันได้ว่าความรู้ทางการแพทย์ของที่นี่ไม่มีเก่าเลย

การตัดเย็บ หากเดินรอบเมืองจะเห็นร้านตัดเย็บเสื้อผ้ามากมาย สิ่งตัดเย็บวันนี้ พุรังนี้ได้ชุดใหม่ใส่แล้ว หรือจะให้จัดส่งถึงบ้านก็มี ยินดีให้บริการ ขอให้สิ่งตัดเย็บ สนนราคาถูกกว่าบ้านเราเสียอีก

การแต่งกาย นำเสนอเรื่องเครื่องแต่งกายตามประเพณีนิยมของชาวจีนและชาวเวียดนาม ซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในโฮ้ยอันตั้งแต่ช่วงศตวรรษที่ 15-19

การแต่งงาน มีทั้งแบบประเพณีนิยมทั่วไปและพิธีกรรมตามแบบอย่างที่อยู่ปฏิบัติในโฮ้ยอัน เป็นต้นว่าหากเป็นพิธีแบบเวียดนามจะต้องไปทดลองอยู่กับครอบครัวที่จะเกี่ยวดองด้วย มีการตรวจดวงชะตาคู่บ่าวสาว หากเป็นครอบครัวชาวจีนจะถือปฏิบัติตามขนบอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะครอบครัวที่มั่งคั่งจะยังคงขนบประเพณีนี้ไว้ทุกชั้นตอน

บายเจย (Bai Choi) เป็นการละเล่นพื้นบ้านที่นิยมเล่นในโฮ้ยอัน และในแถบภาคกลางของเวียดนาม ว่ากันว่าใครได้เล่นจะถึงกับติดงอมแงมทีเดียว

พิพิธภัณฑ์ชีวิตพื้นบ้านในโฮ้ยอันกับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในบ้านเราเกือบจะคล้ายกันในเรื่องการจัดวาง การนำเสนอ ทว่าสิ่งที่สะดุดตาสะดุดใจคือการใช้ภาพวาดลายเส้น สื่อความเล่าเรื่องวัตถุสิ่งของนั้นๆ ว่าทำอะไร ใช้สอยอย่างไร ในขณะที่บ้านเราจะเป็นการเขียนบรรยายเสียยืดยาว ภาพเหล่านี้กลับช่วยส่งสารและสื่อสารสำคัญให้ผู้ที่อ่านภาษาเวียดนามไม่ออก และภาษาอังกฤษไม่แตกฉานอย่างข้าพเจ้าให้เข้าใจได้อย่างดีทีเดียว

ที่ตั้ง 62 ถนนแบ็คดั่ง เมืองโฮ้ยอัน ประเทศเวียดนาม

ข้อมูล กิจกรรมท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม “ตามรอยมรดกโลก-เวียดนาม” จัดโดยศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร เมื่อวันที่ 12-18 เมษายน 2548

กงสีแช่ก

บ่อเก็บรักษาความเป็นเงินของชาวจีนโพ้นทะเลที่ป็นัง

ปณิตา สระวาสิ

นักวิชาการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร

ทางเข้ากงสีแช่กหรือสมาคมแช่ก (Khoo Kongsi) เป็นตรอกแคบๆ ที่แฝงตัวอยู่ระหว่างตึกแถวกลางเมืองยอร์จทาวน์ บนเกาะปีนัง ถ้าไม่สังเกตให้ดีจะเดินผ่านไป ลักษณะการวางโครงสร้างแบบนี้ก็เพื่อความปลอดภัยตามแบบฉบับหมู่บ้านในมณฑลฟูเจี้ยนที่พวกแช่กอพยพมา ภายนอกของกงสีแช่กล้อมด้วยหมู่ตึกแถวสองชั้นเสมือนป้อมปราการ ส่วนภายในประกอบด้วยบ้านเรือน และเรือนแถวอยู่รวมกัน มีตึกที่ทำการสมาคม โรงละคร ลานกว้างตรงกลางเป็นที่ตั้งของศาลบรรพบุรุษ กงสีแช่กจึงเป็นเมืองจีนน้อยๆ บนเกาะกลางมหาสมุทรอินเดียแห่งนี้

กงสีหรือสมาคมแช่กกลายเป็นส่วนประกอบหนึ่งของชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลที่พวกแช่ตระกูลเดียวกันมารวมตัวกัน มีการเลือกตั้งตัวแทนจากกลุ่มต่างๆ เข้ามาบริหารจัดการในกงสี กงสีแช่กอยู่ภายใต้การบริหารงานของคณะกรรมการบริหาร (Board of trustee)

การสร้างตึกกงสีที่โอ้อาสวยงามเป็นเสมือนการประกาศเกียรติยศ และความสำเร็จของแซ่ตระกูล ว่ากันว่าความงามของศาลบรรพบุรุษแซ่คู เป็นหนึ่งไม่แพ้ใครในอุษาคเนย์ ศาลบรรพบุรุษที่ตั้งตระหง่านอยู่บริเวณ ลานกว้างภายในหมู่ตึกกงสีแซ่คู ก่อสร้างครั้งแรกในปี 1894 รั้งสรรค์โดย นายช่างฝีมือสั่งตรงมาจากฟูเจี้ยน สถาปัตยกรรมผสมผสานศิลปะจีนและ ฝรั่งเศสที่โดดเด่นที่สุด คือหลังคาที่ตกแต่งวิจิตรพิสดาร สันหลังคาโค้งงอนเป็นรูป “หางนกนางแอ่น” ประดับประดาด้วยปูนปั้นประดับเซรามิก ตึกตาตินเผา เคลือบรูปต่างๆ อาทิ สิงห์ มังกร เทพเจ้า นางฟ้า แยกยาม

ภายในศาลเป็นที่ตั้งของแท่นบูชาบรรพบุรุษ ฝาผนังประดับด้วย ภาพเขียนเทพเจ้า 36 องค์ เพดานวิบวามด้วยแสงสีทองจากโคมไฟจีนลายวิจิตร ผั่งทางเดินด้านหลังเป็นจิตรกรรมฝาผนังนิทานเล่าเรื่องคติสอนใจ เคยมี ผู้กล่าวว่าบรรยากาศที่นี่เหมือนกำลังอยู่ในศาลเจ้าทางใต้ของมณฑลฟูเจี้ยน แทนที่จะอยู่ในศาลเจ้าบนเกาะอาณานิคมของอังกฤษ กงสีแซ่คูเสียหาย หลายครั้งทั้งจากไฟไหม้และสงคราม จนต้องบูรณะครั้งใหญ่ในปี 1958 และล่าสุดในปี 1999-2001

ใต้ถุนของศาลบรรพบุรุษที่เดิมใช้ประกอบพิธีแต่งงาน และดื่มหน้าชา ปัจจุบันดัดแปลงเป็นพิพิธภัณฑ์ จัดแสดงเรื่องราวความเป็นมาของกงสีแซ่คู และคนแซ่คู มีแผนที่ ป้ายภาพ และคำอธิบายการอพยพของคนจีนเข้ามา ตั้งรกรากในอุษาคเนย์ สาหรักรตระกูล ข้าวของเครื่องใช้ของตระกูล อาทิ เครื่องเรือน เครื่องเคลือบดินเผา ภาพถ่ายเก่า

พวกแซ่คูให้ความสำคัญแก่การศึกษา และภาคภูมิใจกับความสำเร็จ ของทายาทรุ่นต่างๆ ผนังห้องหนึ่งในพิพิธภัณฑ์อุทิศให้กับป้ายสีทองนบร้อยที่

จารึกชื่อแซ่เป็นภาษาจีนและอังกฤษโดยที่มีคุณวุฒิห้อยท้าย เช่น “คูโปฮ็อก ปริญญาตรีเกียรตินิยมวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งบาว อังกฤษ” “คูเอ็งลอก ปริญญาตรีวิศวกรรมไฟฟ้า มหาวิทยาลัยเมลเบิร์น” “คูโปเอี้ยก ปริญญาตรีเกียรตินิยมสาขาการจัดการ มหาวิทยาลัยมาเลเซีย”

กงสีแซ่คูกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญแห่งหนึ่งของปีนัง เงินได้จากการขายบัตรเข้าชมคนละไม่กี่ริงกิตหรือการขายของที่ระลึกดูจะไม่ใช่ว่าเรื่องสลักสำคัญ หากแต่เกียรติประวัติของคนแซ่คูที่ถูกเก็บรักษา บันทึกผลงานความสำเร็จที่ได้เผยแพร่ออกไปต่างหากเล่า ที่นำมาซึ่งความภาคภูมิใจของคนแซ่คูต่อไปชั่วลูกชั่วหลาน

หนังสืออ้างอิง

Trustee of Leong San Tong Khoo Kongsi. *Leong San Tong Khoo Kongsi: The History and Architecture*. Penang, Malaysia: Trustee of Leong San Tong Khoo Kongsi, 2003.

หลิน, ปัน. *อึ้งดีเกี้ย เรื่องราวของชาวจีนโพ้นทะเลทั่วโลก*. (เกษียร เตชะพีระ แปล). กรุงเทพฯ: คบไฟ, 2540.

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติฟิลิปปินส์

National Museum of the Philippines

กรกฎ บุญลพ

นักวิชาการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติฟิลิปปินส์ ตั้งอยู่ในเขตใจกลางเมืองกรุงมะนิลา นครหลวงของประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งเป็นย่านที่อยู่ใจกลางเมืองและสถาบันการศึกษา มีการคมนาคมที่สะดวกและรวดเร็ว พิพิธภัณฑ์สถานมีพื้นที่ทำการ 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นพื้นที่อาคารสำนักงาน ส่วนที่สองเป็นพื้นที่อาคารจัดแสดงนิทรรศการ พื้นที่ทั้งสองส่วนแยกออกจากกันโดยมีถนนคั่นกลาง ทั้งอาคารสำนักงานและอาคารจัดแสดงนิทรรศการมีลักษณะเป็นอาคาร 5 ชั้น ในรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบยุโรป แต่เดิมเป็นที่ตั้งของวุฒิสภา เมื่อวุฒิสภาย้ายที่ทำการออกไป พื้นที่และอาคารเหล่านี้ได้รับการดัดแปลงเป็นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติฟิลิปปินส์

การจัดแสดงนิทรรศการถาวรภายในอาคารจัดแสดงทั้ง 5 ชั้น ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติวิทยา และพัฒนาการทางสังคมวัฒนธรรมของประเทศฟิลิปปินส์ เนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติวิทยาก้าวถึงระบบนิเวศที่ตั้งถิ่นฐานของชนพื้นเมืองฟิลิปปินส์ ทรัพยากรธรรมชาติ และการพัฒนา

เชิงเศรษฐกิจของประเทศ ต่อมานิทรรศการเชิงโบราณคดีและประวัติศาสตร์ ครอบคลุมเนื้อหาตั้งแต่ช่วงยุคก่อนประวัติศาสตร์ โดยแสดงหลักฐานทางโบราณคดีจากแหล่งโบราณคดีสำคัญ เช่น แหล่งโบราณคดี Tabon Cave ซึ่งเป็นแหล่งค้นพบมนุษย์ Homo sapiens รุ่นแรกของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แหล่งโบราณคดี Ang Bagon ng Bato ซึ่งเป็นแหล่งฝังศพสมัยหินใหม่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะในหมู่เกาะฟิลิปปินส์ นอกจากนี้ ยังมีนิทรรศการโบราณคดีใต้น้ำ ที่ว่าด้วยกิจการเดินเรือและการพาณิชย์นาวีสมัยโบราณ ระหว่างเกาะฟิลิปปินส์กับหมู่เกาะอื่นๆ และภาคพื้นแผ่นดินใหญ่ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงพื้นที่ใกล้เคียง เช่น จีน ญี่ปุ่นและเกาหลี

เนื้อหา นิทรรศการลำดับถัดมา บอกเล่าเรื่องราวทั้งทางกายภาพและสังคมวัฒนธรรมของชนพื้นเมืองที่อาศัยอยู่ตามเกาะต่างๆ ของหมู่เกาะฟิลิปปินส์ จำนวนกว่า 7,100 เกาะ ตลอดจนประวัติศาสตร์การต่อสู้ระหว่างชนพื้นเมืองกับชาวยุโรปในยุคอาณานิคม ก่อนที่จะมีการประกาศอิสรภาพและสถาปนาประเทศฟิลิปปินส์ขึ้นในรูปแบบของ “รัฐชาติ” ส่วนเนื้อหาอื่นๆ ยังกล่าวถึงเรื่องราวของบุคคลสำคัญของประเทศ ส่วนเทคนิคและรูปแบบการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์แห่งชาติฟิลิปปินส์ ประกอบด้วยการจัดแสดงโดยใช้วัตถุจัดแสดง บ้ายนิทรรศการ และสื่อผสมอื่นๆ เช่น การจัดแสดงด้วยเสียง ภาพวาดลายเส้น รวมทั้งสื่อคอมพิวเตอร์

ผู้เขียนได้มีโอกาสเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งนี้เมื่อเดือนมีนาคม 2549 ที่ผ่านมานี้ เนื่องในการประชุมวิชาการนานาชาติครั้งที่ 18 ของสมาคมโบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์แห่งภาคพื้นอินโด-แปซิฟิก (Indo-Pacific Prehistory Association: IPPA) และเห็นว่า พิพิธภัณฑ์สถานแห่งนี้ประสบความสำเร็จในหลายๆ ด้าน อาทิ การผลิตผลงานวิจัยทางโบราณคดี ประวัติศาสตร์ และธรรมชาติวิทยา ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานก่อนที่จะแปรมาเป็นนิทรรศการ รวมทั้งการใช้เทคนิคและสื่อการจัดแสดงที่หลากหลาย นอกจากนี้ทำเลที่ตั้ง ส่งผลให้พิพิธภัณฑ์สถานดึงดูดผู้คนให้เข้าเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ได้อย่างต่อเนื่อง หากผู้อ่านท่านใดมีโอกาสเดินทางไปประเทศฟิลิปปินส์ ก็ไม่ควรพลาดที่จะไปชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติฟิลิปปินส์

ข่าวสารชุมชนพิพิธภัณฑ์

สพร. กว้า

“รางวัลอาคารอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่น ประจำปี 2549”

สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ (สพร.) ได้รับเกียรติจากทาง คณะกรรมการอนุรักษ์ศิลปกรรมสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ พิจารณาคัดเลือกอาคารอนุรักษ์กระทรวงพาณิชย์ (เดิม) ที่มีอายุกว่า 86 ปี ให้ได้รับรางวัลอาคารอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่น ประจำปี 2549 โดยจะเข้ารับพระราชทานรางวัลฯ จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

กระทรวงพาณิชย์ (เดิม) แห่งนี้สร้างขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระบรมราชโองการประกาศตั้งกระทรวงพาณิชย์ขึ้นเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2463 โดยมีผู้ออกแบบของสถาปนิกชาวอิตาลีเสียนนาม มาริโอ ตามาญโญ (MARIO TAMAGNO) ในปัจจุบันอาคารอนุรักษ์กระทรวงพาณิชย์ (เดิม) กำลังอยู่ในขั้นตอนบูรณะ และการจัดสร้างให้เป็นพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ (National Discovery Museum) แห่งที่ 1 และจะเปิดให้บริการในราวต้นปี 2550

สอบถามเพิ่มเติมได้ที่ :

กลุ่มงานประชาสัมพันธ์ สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ โทร 0-2357-3999 ต่อ 122

ร่วมสืบสานงานประเพณีโดย...องค์การบริหารส่วนตำบลโหล่นหิน
พี่น้องประชาชนชาวตำบลโหล่นหิน
งานประชาสัมพันธ์.....0-5427-4006 / 0-9433-8284
E-mail : anajuk2@hotmail.com

ศิลปกรรมเครื่องปั้นดินเผา กลุ่มสลาเขลางค์

หอศิลปปรีมน่านจัดแสดงเครื่องเคลือบดินเผาโดยกลุ่มศิลปินผู้ยึดแนว
ทำงานศิลปะเป็นหลักนำประโยชน์ใช้สอย ศิลปินจากลำปาง เมืองศิลปะ
เครื่องปั้นดินเผาเขลางค์นคร ได้แก่ ต่อศักดิ์ ประคำทอง พิทักษ์ นีรภัย เมธี
โกสุมภ์ รุ่งนภา ยืนยงวานานนท์ เรวัตร์ ไยยารักษ์ อรัญญา หิรัญวัชรพฤษชัย
อุทัย เชนย จัดแสดงศิลปะเซรามิกร่วมสมัย ระหว่างวันที่ 11 สิงหาคม - 15
ตุลาคม 2549

สถานที่ หอศิลปปรีมน่าน
122 หมู่ 2 ตำบลบ่อ อำเภอมือง จังหวัดน่าน 55000
ติดต่อสอบถาม 0 - 5479- 8046, 0-1322-2912

จาก

.....
.....
.....
.....
.....

แนบ

(โปรดระบุชื่อ - ที่อยู่พิมพ์ใหญ่หรืออยู่เลขเลขพิมพ์ใหญ่)

กรุณาส่ง

กองบรรณาธิการจุลสาร “ก้าวไปด้วยกัน”
ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)
เลขที่ 20 ถนนบรมราชชนนี
เขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ
10170

ก้าวไปด้วยกัน

อยากรู้จักคุณ

สวัสดิ์ครับ

“ก้าวไปด้วยกัน” จากฉบับแรก เมื่อเดือน ตุลาคม 2548 จนถึงวันนี้ได้ 8 ฉบับแล้วที่เราได้ทำความรู้จักกัน เราพยายามอย่างจริงจังที่จะให้จุลสารนี้เป็นเวทีหนึ่งในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์เสียงของผู้อ่านจึงเป็นแรงสนับสนุนสำคัญที่จะทำให้จุลสารนี้ก้าวต่อไปและมีเนื้อหาที่ตรงใจมากที่สุด เราจึงขอเชิญตอบแบบสอบถามนี้ อย่างเพลื่นใจ แล้วส่งมาให้ได้รับบ้างนะครับ

ขอบคุณครับ

เรารู้จักกันมานานหรือยัง

1. คุณได้รับ “ก้าวไปด้วยกัน...”
 - ได้รับครบ 8 ฉบับ
 - ได้รับเป็นบางฉบับ(กรุณาระบุ.....)
 - ไม่เคยได้รับเลย
2. คุณอ่าน “ก้าวไปด้วยกัน...”
 - ทุกคนคลั่งมัน
 - เลือกอ่านบางคอลัมน์
 - เปิดดูผ่าน ๆ
 - ไม่เคยอ่าน
3. คุณชอบเล่มไหน (เลือกได้มากกว่า 1 ฉบับ)

 ฉบับปัจจุบัน

4. โปรดระบุความ

1. จดหมายถึง.....
 - มาก
2. บทบรรณาธิ.....
 - มาก
3. พิพิธภัณฑที่.....
 - มาก
4. ข่าวสารพิพิธ.....
 - มาก
5. แนะนำพิพิธ.....
 - มาก
6. เกร็ดความรู้อ.....
 - มาก
7. แนะนำหนังสือ.....
 - มาก
8. เรื่องเล่า...ที่.....
 - มาก
9. คมคิดสะกิด.....
 - มาก

ถ้ารักกันจริง

“ก้าวไปด้วยกัน” ส่ง หรือมีสิ่งใดควรปร

.....
.....
.....
.....
.....

มีหน้าสนใจในแต่ละคอลัมน์

บรรณาธิการ

ปานกลาง น้อย

การ/สาส์นจากผู้อำนวยการ

ปานกลาง น้อย

ท้องถิ่น...ก้าวไปด้วยกัน

ปานกลาง น้อย

พืพิภณท์

ปานกลาง น้อย

ภณท์

ปานกลาง น้อย

พืพิภณท์

ปานกลาง น้อย

ลือ

ปานกลาง น้อย

ายเลม

ปานกลาง น้อย

ใจ

ปานกลาง น้อย

โปรดบอกกันตงวๆ

มีประโยชน์ต่อท่านบ้างไหม

ปรับปรุง โปรดบอก

เรื่องไหนที่คุณอยาก

5. คุณต้องการให้มีเนื้อหาใดเพิ่มเติม

- การดูแลรักษาวัตถุ (การจัดเก็บ/งานทะเบียน/ การทำความสะอาด/เทคนิคการจัดแสดงที่เหมาะสมกับการอนุรักษ์ ฯลฯ)
- เทคนิคการสืบค้น (การสัมภาษณ์/การทำแผนที่/ การสืบประวัติท้องถิ่น/การเก็บข้อมูล/บันทึกเรื่องเล่า ฯลฯ)
- การจัดแสดง (การทำป้ายคำบรรยาย/การจัดนิทรรศการ /การใช้เทคโนโลยีในการจัดแสดง ฯลฯ)
- การสร้างความเคลื่อนไหวในพืพิภณท์ (การมีส่วนร่วม/ การจัดกิจกรรม/การสร้างอาสาสมัคร ฯลฯ)
- ความรู้เรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับงานพืพิภณท์
- อื่นๆ

คุณอยากใช้กรจกเรา

กรุณาแนะนำคนที่คุณเห็นว่า “ก้าวไปด้วยกัน” จะเป็นประโยชน์กับเขา (โปรดระบุชื่อ-ที่อยู่)

ชื่อ-สกุล.....

พืพิภณท์.....

ที่อยู่.....

.....

.....

เราจะฮักกันไหม?

- ประสงค์ที่จะรับจุลสาร “ก้าวไปด้วยกัน” ต่อไป
- ไม่ประสงค์ที่จะรับจุลสาร “ก้าวไปด้วยกัน” ต่อไป

เสียงของพิพิธภัณฑ

ความในใจ.....อยากเล่า.....อยากบอก.....

อยากประชาสัมพันธ์..... ฯลฯ

อย่าเกรงใจที่จะบอกกัน

จากวันนั้นถึงวันนี้

กับพิพิธภัณฑการกระจายเสียงและหอจดหมายเหตุ

กรรณิกา ชิวักดิ์¹
หัวหน้าพิพิธภัณฑการกระจายเสียง
กรมประชาสัมพันธ์

งานวิทยุกระจายเสียงในประเทศไทยเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2473 โดยมีพลเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบุรฉัตรไชยากร กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงพาณิชย์และคมนาคม เป็นผู้ริเริ่ม ต่อมาพระองค์ได้รับยกย่องให้เป็น “พระบิดาแห่งกิจการวิทยุกระจายเสียงไทย” ในฐานะผู้บุกเบิกงานด้านการกระจายเสียงในประเทศไทย การก่อตั้งวิทยุกระจายเสียงในไทยนับว่ามีความทันสมัยเป็นอย่างยิ่ง เพราะจัดตั้งขึ้นหลังสถานีวิทยุบีบีซี (British Broadcasting Corporation) ของอังกฤษเพียง 8 ปี เท่านั้น ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2476

¹บรรยายที่ศูนย์ภูมิภาคโบราณคดีและวิจิตรศิลป์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (สปปาฟา) ในกิจกรรม “พิพิธภัณฑเสวนา” ปีที่ 2 ครั้งที่ 5 วันที่ 17 พฤษภาคม 2549 สรุปการบรรยายโดย พัฒนศรี ทิพย์ประไพ นักวิจัยสปปาฟา

กรมประชาสัมพันธ์ก่อตั้งขึ้นเพื่อเป็นสื่อกลาง ช่วยรัฐบาลในการทำความเข้าใจกับประชาชนเรื่องรัฐธรรมนูญ เนื่องจากในสมัยนั้นสื่อประเภทต่างๆ ยังถูกจำกัดเสรีภาพ นักข่าวจึงไม่มีโอกาสได้สัมภาษณ์นายกรัฐมนตรีด้วยตนเอง กรมประชาสัมพันธ์จะทำหน้าที่สัมภาษณ์และนำข้อมูลมาบอกต่ออีกทอดหนึ่ง และเมื่อ พ.ศ. 2482 งานวิทยุกระจายเสียงก็ถูกโอนมาขึ้นกับกรมประชาสัมพันธ์ในที่สุด

เมื่อครั้งที่ “ก้าวไปด้วยกัน” ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 (มกราคม- มีนาคม 2548) ได้เคยลงเรื่องราวของพิพิธภัณฑการกระจายเสียงและหอจดหมายเหตุ ขณะนั้นยังอยู่ในขั้นตอนการจัดตั้ง แต่ในปัจจุบัน พิพิธภัณฑแห่งนี้ได้กลายเป็นสถานที่รวบรวมข้อมูล และจัดแสดงสิ่งของที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ด้านการกระจายเสียงและการประชาสัมพันธ์ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย

พิพิธภัณฑการกระจายเสียงและหอจดหมายเหตุ กรมประชาสัมพันธ์ ทำพิธีเปิดอย่างเป็นทางการในวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2548 ซึ่งตรงกับวันครบรอบ 72 ปี กรมประชาสัมพันธ์ อาคารพิพิธภัณฑแต่เดิมคืออาคาร

เครื่องส่งกระจายเสียง รู้จักกันในนามของ “ตึกแดง” แม้ว่าสีของอาคารจะเป็น สีไข่ไก่ก็ตาม อาคารชั้นเดียวหลังนี้สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2498 ถือเป็นอาคาร ที่เก่าแก่ที่สุดในกรมประชาสัมพันธ์ หนึ่ง พื้นที่บางส่วนของอาคารยังจัดสรรไว้ สำหรับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร เขตพญาไท

อย่างไรก็ตาม การใช้พื้นที่ร่วมกันของพิพิธภัณฑ์ทั้งสองแห่ง ก่อให้เกิด ปัญหาเรื่องการจัดการตามมา กรณีที่เคยเกิดขึ้น ได้แก่ ความพยายาม เปลี่ยนแปลงบางส่วนของอาคารเก่าแห่งนี้ ทั้งๆ ที่อาคารก็เป็นส่วนหนึ่งของ ประวัติศาสตร์ที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาของวัตถุจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์ ปัญหาเรื่องการใช้สถานที่ที่เกิดขึ้นควรได้รับการหยิบยกเป็นกรณีตัวอย่าง ให้กับพิพิธภัณฑ์อื่นๆ ที่อาจมีแนวคิดเปิดพิพิธภัณฑ์มากกว่าหนึ่งแห่งในอาคาร เดียวกัน ให้ใคร่ครวญขบคิดหาข้อตกลงและทำความเข้าใจระหว่างกันให้ชัดเจน เสียก่อน

ถึงแม้พื้นที่จัดแสดงจะค่อนข้างเล็ก แต่พิพิธภัณฑ์การกระจายเสียง กลับมีความโดดเด่นในเรื่องวัตถุที่นำมาจัดแสดง ของบางชิ้นได้รับการซ่อมแซม จนสามารถใช้งานได้จริง สามารถเรียกความสนใจจากเด็กนักเรียนที่มาเข้าชมได้

เช่น วิทยุชนิดใช้หลอด เครื่องฉายหนัง เครื่องเล่นแผ่นเสียง โทรศัพท และ หอส่งกระจายเสียง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วมทดลอง ใช้งานอุปกรณ์จัดแสดงตามแนวคิดที่ให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ยังคงค่อนข้างเป็น ปัญหาสำหรับที่นี่ เนื่องจากวัตถุบางชิ้นไม่สามารถหามาเปลี่ยนได้ บุคลากรที่มีความรู้เรื่องเครื่องเสียงโบราณก็มีอยู่เป็นจำนวนน้อย อีกทั้ง งบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด ทำให้ทางพิพิธภัณฑไม่สามารถจ่ายเงินเพื่อการ ซ่อมแซมสิ่งของทุกชิ้นได้ พิพิธภัณฑต้องจัดลำดับความสำคัญของของแต่ละชิ้น และทำการซ่อมเฉพาะชิ้นสำคัญๆ เท่านั้น เพื่อให้เด็กได้สัมผัสประสบการณ์ตรง ผ่านการเล่นหรือทดลอง

ในช่วงต้นปีที่ผ่านมา พิพิธภัณฑได้ปรับปรุงเนื้อหาการจัดแสดง บางส่วนเพื่อดึงดูดความสนใจผู้เข้าชม เช่น มุมจัดแสดงเสียงประวัติศาสตร์ ซึ่งผู้มา เยี่ยมชมสามารถรับฟังเสียงของบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ได้ เช่น พระสุรเสียงของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล นอกจากนี้ ยังมีมุมจัดแสดงหอส่งกระจายเสียง มุมฉายภาพยนตร์ เป็นต้น

เกร็ดความรู้... พิพิธภัณฑ

สนุกสนานบนแผ่นกระดาษ:

เรียนรู้จากพิพิธภัณฑ วิกตอเรียแอนต์อัลเบิร์ต และ
งานเทศกาลวิถีชีวิตชาวบ้าน สถาบันสมิธโซเนียน

อานุกาภาพ สกุงงาม
นักวิชาการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร

family activities guide to the smithsonian folklife festival

พิพิธภัณฑ มีความหมายในเชิงลบสำหรับบุคคลทั่วไป เพราะพิพิธภัณฑ เป็นเพียงสถานที่จัดแสดงวัตถุ ไม่ว่าจะเป็งานศิลปะ โบราณวัตถุ หรืออื่นๆ เพื่อการศึกษาในพื้นที่จำกัด ซึ่งอาจจะกว้างมาก เช่นพิพิธภัณฑ ในต่างประเทศ และไม่กว้างมากเช่นพิพิธภัณฑ ในประเทศไทย พื้นที่จัดแสดงนี้ ประกอบไปด้วยรายละเอียดหรือที่มาของวัตถุ นั้นๆ ทั้งหมด จัดวางแบบหนึ่งๆ รอให้คนทั่วไปเข้ามาชมวัตถุสิ่งของเหล่านั้น

ความที่พิพิธภัณฑ ดูเป็น **ของนิ่ง** จึงทำให้ภาพลักษณ์ของพิพิธภัณฑ กลายเป็นสิ่งน่าเบื่อ ล้าสมัย ไม่ตื่นเต้นเร้าใจ เท่ากับการได้ไปชมภาพยนตร์หรือการเล่นอื่นๆ ในขณะที่เป้าหมายของพิพิธภัณฑ หลายแห่ง ต้องการให้เยาวชนได้รับความรู้จากพิพิธภัณฑ ดังกล่าว การดำเนินการเพียงแค่จัดให้เยาวชนเข้าชมพิพิธภัณฑ จึงเป็นการให้เยาวชนเข้าไปพบกับความน่าเบื่อหน่ายในห้องสี่เหลี่ยม ด้วยเหตุนี้เป้าหมายของพิพิธภัณฑ หลายแห่งจึงไม่ล้มเหลว

ทุกคนคงทราบดีว่าการเรียนรู้ที่ช่วยให้ความเข้าใจมากที่สุดก็คือ **การเรียนรู้โดยการลงมือทำ** ดังนั้นถ้าต้องการให้เยาวชนได้รับความรู้ด้วยความเข้าใจจากพิพิธภัณฑ ก็คงต้องให้เยาวชนได้ลงมือทำอะไรสักอย่าง เพื่อให้

เกิดการเรียนรู้ที่เราตั้งเป้าหมายไว้ และการลงมือทำควรมีรูปแบบที่น่า สนุกสนาน กลมกลืนไปกับสาระที่ต้องการให้เยาวชนได้เรียนรู้ หรืออาจกล่าว ได้ว่า ต้องใช้กลยุทธ์ในการผสมผสานความรู้ลงไปในกิจกรรมที่เยาวชนจะได้ ทำในการชมพิพิธภัณฑ์นั่นเอง

วิธีการอย่างง่ายที่สุดที่ทุกพิพิธภัณฑ์สามารถทำได้ก็คือ การพัฒนา แผ่นพับเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ ให้กลายเป็น **แผ่นพับแสนสนุก** เพราะธรรมชาติ ของเด็ก คือการค้นคว้า อยากรู้ อยากเห็น การผจญภัย และการเอาชนะในเกม เช่น แผ่นพับเยี่ยมชมของพิพิธภัณฑ์วิคตอเรีย แอนด์ อัลเบิร์ต (Victoria and Albert Museum) ในประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑ์ที่รวบรวมสิ่งของต่าง ๆ ในแต่ละยุคสมัย ด้วยวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนของพิพิธภัณฑ์ คือต้องการให้ทุกคน ที่มาชมพิพิธภัณฑ์ได้รับความสนุกสนานจากการสำรวจ พร้อมกับชมสิ่งของ ต่าง ๆ ในพิพิธภัณฑ์ ซึ่งทางวิคตอเรีย แอนด์ อัลเบิร์ต คาดหวังว่าการดำเนินการ ตามแนวทางดังกล่าวจะทำให้ผู้ชมเกิดแรงบันดาลใจ และแนวความคิดใหม่ๆ ที่ร่วมสมัย

แผ่นพับที่ออกแบบมามีลักษณะ 3 - 4 ตอน และพิมพ์ด้วยสีสองสีบน กระดาษแข็ง ห้อยแสดง 1 ห้องจะมีแผ่นพับ 1 ชุด เนื้อหาภายในจะไม่บอก รายละเอียดใดๆ มากมาย มีเพียงข้อความแนะนำว่า ห้องพิพิธภัณฑ์ที่น่าเสนอ

แผ่นพับนำชมพิพิธภัณฑ์วิคตอเรีย แอนด์ อัลเบิร์ต ทำเป็นแผ่นพับสามส่วน ภายในเป็นเกมที่เกี่ยวกับ เนื้อหาที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์

โจทย์หลายข้อในแผ่นพับนำชม พิพิธภัณฑ์วัดตอเรือ แอนด์ อัลเบิร์ต จะให้เด็กเล่นเกม พร้อมภาพประกอบความเข้าใจ

อะไร แต่ที่น่าสนใจคือเนื้อหาของแผ่นพับเป็นเกมให้เด็กได้คิดและเขียนจากความรู้อของตนเอง ในขณะที่ยกกันได้อธิบายความรู้จากห้องพิพิธภัณฑ์ไปพร้อมกัน เช่น การเติมคำ การหาคำศัพท์ในตารางตัวอักษร การวาดรูปบนพื้นที่ว่าง กิจกรรมต่างๆ บนแผ่นพับนี้เป็นอุบายเพื่อให้เด็กได้สนใจเนื้อหาสาระของพิพิธภัณฑ์ เป็นการเพิ่มความน่าสนใจและน่าสนใจให้กับพิพิธภัณฑ์มากขึ้น

เช่นเดียวกับหนังสือนำชมงานเทศกาลวิถีชีวิตชาวบ้าน (Smithsonian Folklife Festival) ของสถาบันสมิธโซเนียน ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งจัดเป็นประจำทุกปี เช่นในปี 2005 นำเสนอเนื้อหาเป็น 3 กลุ่ม คือ วัฒนธรรมอาหารของสหรัฐอเมริกา (Food Culture USA) โอมาน: ทะเลทราย แหล่งน้ำ และทะเล (Oman : Desert, Oasis and Sea) และงานป่าไม้ วัฒนธรรมและชุมชน (Forest Service : Culture and Community)

หนังสือนำชมในงานออกแบบมาเพื่อการเข้าชมสำหรับครอบครัว ขนาดเท่าฝ่ามือ ใช้สีแบ่งแยกแต่ละหัวข้อในการนำเสนอ สีที่ปรากฏในหนังสือนำชมอาจไม่ฉูดฉาด แต่ก็เด่นชัดพอที่จะทำให้ผู้ชมทราบว่ากำลังอยู่ในส่วนใดของงานเทศกาล เนื้อหาในหนังสือนำชมคือการค้นหาคำตอบจากการเดินชมงาน เช่น การเติมคำ จับคู่ หาคำปริศนา พร้อมกับแทรกเนื้อหาสำคัญที่น่าจะเป็น

ประโยชน์แก่ผู้ชมงาน เพียงเท่านี้การเดินทางชมงานที่กว้างใหญ่ ก็ไม่ใช่สิ่งที่น่าเบื่อหน่ายอีกต่อไป

สิ่งที่โดดเด่นของแผ่นพับของพิพิธภัณฑ์วิศวะคือเรีย แอนด์ อัลเบิร์ต และหนังสือชมงานเทศกาลวิถีชีวิตชาวบ้านไม่ได้อยู่ที่กระดาษพิมพ์เนื้อดี หรือภาพกราฟิกที่ชวนมอง แต่เป็นการนำเสนอหาความรู้จากห้องพิพิธภัณฑ์ หรือจากงานเทศกาลมาปรับให้เป็นเกม ที่ชวนให้คิดค้นหาคำตอบ โจทย์หลายข้อในแผ่นพับ คือ กลอุบายเพื่อให้เยาวชนได้อ่านเนื้อหาในพิพิธภัณฑ์ โจทย์บางข้อให้เยาวชนวาดภาพหลายเครื่องปั้นดินเผาลงบนลายเส้นภาษาชะที่ว่างเปล่า ด้วยคาดหวังว่าการวาดลวดลายจะทำให้เยาวชนเกิดการจดจำจากการกระทำ (วาดลายเส้น) และโจทย์บางข้อเป็นเกมลากเส้นตามตัวเลข ซึ่งภาพที่ได้สุดท้ายก็คือภาพวัตถุชิ้นหนึ่งในห้องพิพิธภัณฑ์นั้นๆ หากจะมองว่าการกระทำแบบนี้เยาวชนจะได้ประโยชน์อะไร แต่ถ้าเทียบกับการให้เด็กเข้ามาชมพิพิธภัณฑ์แล้วครูสั่งให้หาข้อมูลในเรื่องที่กำหนด กับการให้เยาวชนเรียนรู้ด้วยตัวเองด้วยความสุขและสบายใจ การกระทำแบบนี้เยาวชนจะให้ความสนใจมากกว่ากัน? ความสนุกสนานที่พวกเขาได้รับจากพิพิธภัณฑ์ใดๆ ก็ตาม จะเป็นเสมือนการจุดประกายให้เยาวชนเหล่านี้รักการศึกษาหาความรู้จากพิพิธภัณฑ์ด้วยตนเอง แล้ววันหนึ่งมุมมองของเยาวชนที่มีต่อพิพิธภัณฑ์จะเปลี่ยนไป

ภายในหนังสือเข้าชม
งานเทศกาลวิถีชีวิตชาวบ้าน
ใช้สีในการแบ่งหัวข้อในการนำเสนอ

ข้อมูลประกอบการเขียน

www.vam.ac.uk

www.folklife.si.edu

เขาสราง

“พิพิธภัณฑ์ชุมชน” กันอย่างไร ในเคป ทาวน์¹

ชีวลีทธิ์ บุญเกียรติ

นักวิชาการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร

อะไรคือพิพิธภัณฑ์ชุมชน ใครคือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ชุมชน และเราจะทำอย่างไรให้พิพิธภัณฑ์ชุมชนมีชีวิตและความเคลื่อนไหว เรื่องราวของพิพิธภัณฑ์เซตหก ในเมืองเคป ทาวน์ ประเทศแอฟริกาใต้ อาจช่วยไขคำตอบให้กับเราและอาจจะเป็นบทเรียนสำคัญว่า พิพิธภัณฑ์ชุมชนในความหมายที่สัมพันธ์กับชุมชนนั้นควรมีหน้าตาเป็นอย่างไร

การรวมตัวของผู้คนที่เคยอาศัยอยู่ในเซตหกมาจากผลกระทบของการจัดการพื้นที่เมือง รัฐบัญญัติสำหรับการจัดการพื้นที่โดยกลุ่ม “คนขาว” ได้โยกย้ายคนผิวสีที่อยู่อาศัยออกจากพื้นที่ในช่วงทศวรรษที่ 1970 ถึง 1980 นโยบายดังกล่าวทำลายชุมชนและสายสัมพันธ์ทางสังคม ชาวบ้านที่ประสบปัญหานี้ได้รวมตัวกันจัดตั้งเป็นคณะกรรมการภาคประชาชนเมื่อปี 1989 การรณรงค์ต่อต้านการพัฒนาเมืองโดยนายทุนเกิดขึ้นหลายแห่ง จนนำไปสู่การวางแผนพัฒนาเซตหกเพื่อคนชนชั้นกลางที่มาจากหลายกลุ่มเชื้อชาติ ในขณะเดียวกันโครงการทางวัฒนธรรมกลายเป็นเครื่องจักรสำคัญในการฟื้นคืนสายใยของคนในพื้นที่ สร้างความสมานฉันท์และความเป็นหนึ่งเดียวกัน

การเก็บรักษาความทรงจำด้วยคำบอกเล่า และภาพถ่ายในนิทรรศการที่จัดขึ้นในโบสถ์ เซ็นทรัล เมโอติสท์ มิซซิง เมื่อปี 1992 เป็นเวลา 2 สัปดาห์ ผู้ที่เคยอาศัยในพื้นที่ได้รวมตัวกันในโบสถ์ และใช้ที่นั่นไม่ถาวรจัดแสดงภาพถ่ายที่ทรงคุณค่า ภาพขยายใหญ่ฉายผ่านสไลด์ รวมทั้งภาพยนตร์เก่าบางส่วน นำพาทุกคนย้อนกลับไปยังอดีต กิจกรรมดังกล่าวเป็นไปเพื่อการรวบรวมและการย้อนหาเอกภาพของเซตหกผ่านความทรงจำ จนในที่สุดพิพิธภัณฑ์เซตหกได้ถือกำเนิดในอีกสองปีต่อมา

¹ เก็บความและเรียบเรียงจาก Ciraj Rassol, “Making the District Six Museum in Cape Town,” Museum International, No. 229–230 (vol. 58, No. 1–2, 2006), pp. 9 – 18.

พิพิธภัณฑ์มีบทบาทอย่างต่อเนื่องในการเรียกร้องที่ดิน พร้อมไปกับการตั้งคำถามถึงวิธีการฟื้นฟูชุมชนและพัฒนาพื้นที่ทางสังคมและกายภาพ ทั้งการพัฒนาที่อยู่อาศัยและประวัติศาสตร์ความทรงจำ จุดประสงค์มิใช่การใช้พิพิธภัณฑ์เพื่อบ่มเพาะความเจ็บแค้น หากแต่เพื่อการสร้างความเข้าใจและการให้อภัยต่อประสบการณ์อันเจ็บปวด

อย่างไรถึงจะเรียกว่า “พิพิธภัณฑ์ชุมชน”

พิพิธภัณฑ์เขตหกทำงานอย่างเข้มแข็ง ด้วยแนวคิดของการใช้พิพิธภัณฑ์เป็นพื้นที่สาธารณะ ถึงแม้พิพิธภัณฑ์จะไม่ได้รับความใส่ใจจากหน่วยงานที่ดูแลงบประมาณด้านศิลปวัฒนธรรมและมรดกแห่งชาติ พิพิธภัณฑ์อาศัยเงินบริจาคและสถาปนาตนเองเป็นเวทีวัฒนธรรมอิสระ นั่นหมายถึง พื้นที่ที่สามารถตั้งคำถามและหาคำตอบด้วยเจ้าของวัฒนธรรม ทั้งกรอบแนวคิดความสัมพันธ์ในการทำงาน การวิจัย การจัดแสดงและการให้ความรู้ด้วยชุดความรู้และแบบแผนทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย

“ถนนหลายสายสู่การย้อนมองเขตหก” เป็นนิทรรศการเนื่องในการเปิดพิพิธภัณฑ์สู่สาธารณะชนเมื่อปี 1994 เศษซากและสิ่งที่เหลืออยู่ของพื้นที่เขตหก รวมถึงการใช้เอกสาร รูปภาพ บันทึกความทรงจำ และวัตถุที่หลากหลาย จัดแสดงแทรกสลับแผนที่ และป้ายบอกทางเก่าๆ ที่ทีมงานผู้ทำหน้าที่ทำลายอาคารในเขตหกได้เก็บไว้ ป้ายที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์เหล่านี้เป็นวัตถุที่ทำให้ผู้ชมย้อนนึกถึงเขตหกอย่างเป็นรูปธรรม ทิวแถวของภาพถ่ายขนาดใหญ่ของผู้คนที่เคยอาศัยในเขตหกพิมพ์ลงบนพลาสติกขาวขุ่น เนื้อหาของภาพเป็นปากคำของวิถีชีวิตทางสังคม และเมื่อเดินทางถึงปลายทางของแผนที่ดูไสขนาดใหญ่ บรรจุดินและหินจากเขตหก เผยให้เห็นชิ้นส่วนจากการขุดค้นวัตถุเหล่านั้น สัมพันธ์กับชีวิตในครัวเรือน ทั้งขวด เศษหม้อ ไห แก้ว เครื่องครัว และของเล่นเด็ก นอกจากนี้พิพิธภัณฑ์ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการภาคประชาชนและปฏิบัติการทางสังคมสำหรับอนาคตของเขตหก การดำเนินการ

ที่ทรงพลังมากที่สุด คือ การสร้างเวทีประชาชนเกี่ยวกับการจัดการที่ดิน ในปี 1997 ศาลการเรียกร้องที่ดิน (Land Claims Court) จัดการพิจารณาคดีเป็นพิเศษในพิพัตณ์ท์เพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งระหว่างแผนการพัฒนาที่ดินของรัฐบาลท้องถิ่นและเอกชน ในปีถัดมาอาคารพิพัตณ์ท์ยังเป็นสถานที่ในการลงนามบันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐบาลกลางและคณะกรรมการผลประโยชน์ (Beneficiary Trust) โดยสาระสำคัญบ่งชี้ว่าการแก้ปัญหากรณีพิพาทในการจัดการที่ดินจะต้องเปิดให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคนมีส่วนร่วม

พิพัตณ์ท์เขตหก องค์กรสายพันธุ์ใหม่

พิพัตณ์ท์เขตหกนิยามตนเองเป็น “พื้นที่สายพันธุ์ใหม่” นั้นหมายถึงทุกส่วนของการทำงาน ทั้งงานวิชาการ งานวิจัย คลังสะสมและการออกแบบต่างๆ ของพิพัตณ์ท์ การบริหารจัดการและผลตอบแทน ดำเนินงานภายใต้ความร่วมมือกับชุมชน โครงสร้างต่างๆ ขององค์กรและกิจกรรมของพิพัตณ์ท์จึงร้อยรัดเอาผู้คนเข้าไปในจังหวะของการทำงาน ชุมพลังทางปัญญาจากสมาชิกที่หลากหลาย ได้ฝังลึกอยู่ในหัวใจของปฏิบัติการพิพัตณ์ท์พร้อมไปกับการวิพากษ์วิจารณ์ของพิพัตณ์ท์เขตหกแห่งนี้

นิทรรศการเรื่อง *ขุดให้ถึงรากเหง้า (Digging Deeper)* เปิดแสดงในโบสถ์แห่งเสรีภาพ (Freedom Church) ในปี 2000 แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการดึงให้เจ้าของวัฒนธรรมเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานอย่างชัดเจน นิทรรศการตั้งคำถามต่อผู้ที่เข้าชม และสร้างความรู้สึกรื้อถอนและคลางแคลงใจ จนปรารถนาที่จะบอกเล่าเรื่องเกี่ยวกับเขตหกด้วยตนเอง ดังที่ผู้ออกแบบ

นิทรรศการกล่าวไว้ว่า “เราปรารถนาที่จะค้นหาและทำความเข้าใจกับความทรงจำของเรา ความสำเร็จ และ *ความอัปยศ* อีกทั้งช่วงเวลาแห่งชัยชนะ ความกล้าหาญและความรัก แต่ขณะเดียวกัน ช่วงเวลาแห่งความเจ็บปวดที่อัดแน่นอยู่ในใจเรา”

พิพิธภัณฑที่ปฏิเสธความเป็น “วัตถุที่หนึ่ง รอเพียงการเฝ้ามอง หากแต่ห่างไกล” ด้วยเหตุนี้พิพิธภัณฑต้อง “วิวัฒน์อย่างต่อเนื่อง ด้วยผู้ชมของพิพิธภัณฑ” และเป็นพื้นที่อิสระพร้อมต่อการปรับเปลี่ยนด้วย กระบวนการ “ไป-กลับ” ระหว่างพิพิธภัณฑ ผู้ชม และเจ้าของวัฒนธรรม อย่างต่อเนื่อง ผลที่จะตามมาคือ ความเป็นชุมชนในพิพิธภัณฑจะปรากฏขึ้น เพื่อสานต่อการพูดคุย ดีความ และถกเถียงอย่างไม่จบสิ้น พิพิธภัณฑในฐานะกระบวนการ เช่นนี้ ต้องการสร้างสรรค์และการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะด้วยการบันทึก โต้แย้ง และตรวจสอบในหลายรูปแบบ ความเป็นศูนย์กลางของพิพิธภัณฑที่อยู่ที่การรวบรวมความรู้ และแสดงออกผ่านการออกแบบ นิทรรศการ การบันทึกและจัดเก็บเรื่องเล่าและดนตรี รวมถึงภาพถ่าย อย่างเป็นระบบ และการทำงานทั้งหมดมาจากสมาชิกที่เคยอยู่อาศัยในชุมชน

“พิพิธภัณฑชุมชน” สามารถอธิบายลักษณะของพิพิธภัณฑเขตหก เพราะแนวคิดของชุมชนมิได้นำมาใช้อย่างดาดๆ หากแต่กรอบการทำงานเน้นความร่วมมือร่วมและนำไปปฏิบัติได้จริง ทั้งการดีความ การสร้างความแข็งแกร่งของชุมชน และการมองงานพิพิธภัณฑว่าเป็นกระบวนการที่เดินหน้าต่อไปอย่างไม่สิ้นสุด พิพิธภัณฑในฐานะโครงการจะดำเนินไปชั่วชีวิตของพิพิธภัณฑ

เมื่อพิพิธภัณฑ์มาเคาะประตูโรงเรียน: ชุดการสอนในฐานะหนทางแห่งการเรียนรู้จากโคลัมเบีย¹

ณัฐดี ดวงตาต้า

แม้ว่าพิพิธภัณฑ์ คือสถานที่สำหรับปกป้องและรักษาสืบของจากอดีต แต่ขณะเดียวกันพิพิธภัณฑ์ก็ต้องพร้อมที่จะเผชิญหน้ากับโลกสมัยใหม่ และเปลี่ยนแปลงบทบาทตนเองจากผู้รับและรักษา “ของเก่า” ไปสู่การทำงานเชิงรุกมากขึ้น และหนึ่งในคืบก้าวที่สำคัญ คือ การทำงานร่วมกับสถานศึกษา จะเห็นได้ว่าระบบการเรียนการสอนทางสังคมศาสตร์ในปัจจุบันกำลังเดินสู่หนทางวิกฤต นับเป็นปีๆ ที่การท่องเที่ยว ระยะเวลา และเหตุการณ์ต่างๆ ในอดีต ทำให้เด็กนักเรียนขาดความรู้ความเข้าใจที่จะเชื่อมโยงการศึกษาเข้ากับสังคมที่พวกเขาอาศัยอยู่ ขาดการตอบสนองหรือการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมรอบตัว พวกเขาจึงกลายเป็นผู้รับข้อมูลที่รอกคอยเพียงวันสอปลั้เท่านั้น

การศึกษาประวัติศาสตร์ไม่ใช่เพียงแค่ให้เด็ก ๆ รู้เรื่องราวในอดีต แต่จะอย่างไรให้พวกเขาตระหนักถึงอดีตที่อยู่รอบตัวของเขา การศึกษาที่มุ่งเน้นแต่ข้อเท็จจริงและเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ควรถูกแทนที่ด้วยกิจกรรมที่ให้เด็กเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมโดยตรง การศึกษาชุมชนสามารถกระตุ้นให้นักเรียนเรียนรู้ที่จะวิเคราะห์และมองย้อนกลับไปไปยังชุมชนตนได้ พวกเขาจะเข้าใจว่าเรื่องราวจากอดีตมีผลต่อปัจจุบันอย่างไร ในการนี้ครู

¹ แปลและเรียบเรียงจาก Ivonne Delgado Ceron & Clara Isabel Mz- Recaman, “The Museum comes to school in Columbia: teaching package as a method of learning,” *The Presented Past, heritage, museums and education*. Peter G. Stone and Brian L. Molyneaux (ed.), (New York; London: Routledge, 1994.), pp. 148 – 158.

สามารถใช้โบสถ์ วัด พิพิธภัณฑท์ หรือสถานที่
เก่าแก่ของชุมชน มาเป็นแหล่งข้อมูลการ
เรียนรู้ของนักเรียนได้ กิจกรรมนอกห้องเรียน
เปิดโอกาสให้เด็กๆ สัมผัสกับสภาพรอบตัว
อันจะช่วยพัฒนากระบวนการคิดจากข้อเท็จจริง
ไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ และจากการสังเกต
การณ์ไปสู่การพรรณนา

พิพิธภัณฑท์สามารถสร้างสรรค์กิจกรรม
เพื่อการเรียนรู้ทางสังคม โดยมุ่งเน้นการ
สำรวจด้วยตนเองมากกว่าการสอนให้เด็ก
เป็นผู้รับแต่เพียงฝ่ายเดียว ในขณะเดียวกัน

โบราณวัตถุในพิพิธภัณฑท์สามารถใช้เป็นอุปกรณ์เสริมสร้างความรู้ เพราะสิ่งของ
เหล่านั้นคือตัวแทนความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนกับธรรมชาติในอดีต องค์กรความรู้
อันทรงคุณค่าเหล่านี้ไม่สมควรถูกเก็บอยู่ในพิพิธภัณฑท์เท่านั้น แต่ควรมีบทบาท
เข้ามาพัฒนาทัศนคติและทักษะของคนในชุมชนไปพร้อมกัน

ตัวอย่างของการนำพิพิธภัณฑท์เข้ามาสู่โครงการเรียนรู้ของโรงเรียน
ได้แก่ พิพิธภัณฑท์ Museo del Oro สถานที่เก็บรักษาภาชนะทองคำในสมัย
โบราณจากประเทศโคลัมเบีย พิพิธภัณฑท์เข้ามาปรับเปลี่ยนทัศนคติใหม่
เกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์ โดยมุ่งเน้นให้เกิดการวิเคราะห์และตีความมากขึ้น
 อีกทั้งยังต้องการหนีห่างออกจากทัศนคติเดิมๆ ที่เน้นแต่เพียงเรื่องราวของ
วีรบุรุษและเหตุการณ์สำคัญๆ แต่เชื่อเชิญให้ปัจเจกบุคคลตระหนักว่าตัวเขาเป็น
ส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์และมีส่วนร่วมในการสร้างประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น
ของเขาเอง

โครงการ “เมื่อพิพิธภัณฑท์มาเคาะประตูโรงเรียน” (The Museum
Comes to Your School Project) จึงถือกำเนิดขึ้นเป็นโครงการที่ใช้ชุดการเรียนรู้
ที่ออกแบบเฉพาะ มากระตุ้นทักษะการสำรวจของเด็กนักเรียนเพื่อสร้างเสริม
ประสบการณ์ตามวิธีการวิทยาศาสตร์ ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม ปลูกฝัง
ความสามัคคีและฝึกฝนการร่วมมือกันในสังคมเล็กๆ ของพวกเขา และแบบฝึกหัด
นี้เองจะช่วยให้เด็กนักเรียนเรียนรู้คุณค่าในโลกเก่าของพวกเขาที่ส่งผลมา

ถึงปัจจุบัน โดยมีชุดการสอนเป็นแบบฝึกหัดในห้องเรียน แต่ละชุดการสอนบรรจุด้วยตัวอย่างของวัตถุก่อนประวัติศาสตร์ของจริง คู่มือประกอบคำอธิบายโปสเตอร์ กติกา เกมและกิจกรรมล่องเวลา ตัวอย่างชุดการสอนที่เกี่ยวกับเมืองโบโกต้า ถิ่นอินเดียนแดงยุคโบราณ ประกอบด้วย

วัตถุ - ตัวอย่างของวัตถุสมัยก่อนประวัติศาสตร์และสินค้า เช่น ตุ่มถ่วงน้ำหนัก สร้อยคอ ตุ่มหู เครื่องประดับ เครื่องสังเวทยเทพเจ้า กระจุก เครื่องดินเผา เครื่องมือหิน เปลือกหอย เครื่องทอง และเครื่องใช้โลหะต่างๆ เป็นต้น สิ่งของเหล่านี้นำมาจากแหล่งโบราณคดีชื่อว่า Muisca เป็นชนเผ่าโบราณเคยอาศัยอยู่ในบริเวณแถบประเทศโคลัมเบียเมื่อประมาณหนึ่งพันปีก่อน (ค.ศ. 900 - ค.ศ. 1500) รวมถึงโบราณวัตถุในอารยธรรมยุคก่อนโคลัมบัสค้นพบทวีปอเมริกาจากแหล่งโบราณคดีอื่นๆ มาใช้ประกอบการสอนในห้องเรียน วัตถุโบราณเหล่านี้ได้กระตุ้นความสนใจของเด็ก และการศึกษาสิ่งประดิษฐ์ที่เห็นอยู่ข้างหน้าเพื่อค้นหาผู้สรรค์สร้างวัตถุ ครั้งนี้ดีก็ ไม่เพียงแต่สามารถจับต้องวัตถุได้เท่านั้น แต่ยังสามารถออกแบบนิทรรศการของพวกเขาได้ด้วยอุปกรณ์ที่นำมาจากบ้าน หรือที่เขาคิดสร้างสรรค์เอง

คู่มือ - คู่มือที่นำมาประกอบพร้อมวัตถุโบราณ จะทำให้เด็กทราบว่ ยังมีความรู้อีกมากมายเกินกว่าที่ตาเห็น อันหาค้นหาได้จากสิ่งประดิษฐ์ของอดีต ข้อมูลเหล่านี้แสดงถึงความหมายของวัตถุและการใช้งานของมันในพิธีกรรมตามตำนาน หรือเทพนิยายต่างๆ อาทิ คติการสร้างโลก กำเนิดมนุษย์ และสัตว์ การเกิดปรากฏการณ์ธรรมชาติ เป็นต้น ในหน้าสุดท้ายของคู่มือจะมีคำแนะนำครูเกี่ยวกับกิจกรรมต่อเนื่องเพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนต่อไป ทั้งการอ่านและการเขียน ทำให้เด็กสามารถสร้างโลกแห่งจินตนาการของพวกเขาได้จากเรื่องราวในคู่มือดังกล่าว

โปสเตอร์ – สิ่งของทุกอย่างในชุดการสอน รวมทั้งภาพโปสเตอร์ล้วนพัฒนาความสามารถของเด็กนักเรียนให้เปิดรับและคัดสรรความรู้จากสิ่งที่ตาเห็น อันเป็นขั้นแรกสุดของการเรียนรู้โลกนี้

กิจกรรม – ธรรมชาติของเด็กทุกคนคือนักสำรวจ ดังนั้นกิจกรรมหลักในคู่มือจึงให้นักเรียนเล่นบทบาทสมมติเป็นนักค้นคว้า รู้จักเปรียบเทียบ ประเพณีปัจจุบันกับที่เคยเกิดขึ้นในอดีต และค้นหาโลกสมัยใหม่ที่อาจพบได้ในประวัติศาสตร์ที่เขาเรียนอยู่ โดยครูจะแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มประมาณ 4 – 6 คน ให้สำรวจวัตถุโบราณที่มอบหมาย กระตุ้นให้อภิปราย ถกเถียงอย่างอิสระในกลุ่ม เพื่อแสวงหาความหมาย ลักษณะ และหน้าที่การใช้งาน รวมถึงเสาะหาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งของจากอดีตกับข้าวของที่เห็นในชีวิตประจำวัน จากจุดนี้เด็กนักเรียนเริ่มเรียนรู้ที่จะเปรียบเทียบวัฒนธรรมของพวกเขาเข้ากับที่เคยเกิดขึ้นในอดีตด้วยตัวเอง อาจกล่าวได้ว่าหลักเปรียบเทียบเป็นวิธีการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพวิธีหนึ่ง นอกจากเด็กจะได้เห็นความสัมพันธ์ของสองสิ่งแล้ว พวกเขายังเรียนรู้ว่าผู้คนในสถานที่ต่างกัน ในเวลาต่างกันมีการแก้ปัญหาไม่เหมือนกัน แต่สิ่งที่เกิดขึ้นคือผลจากความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ ผู้เรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาาร่วมกัน

เกมและกิจกรรมนอกเวลา – เกมการละเล่น นอกจากนำความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่เด็ก ๆ แล้ว ยังสามารถเป็นสื่อการสอนอย่างดี ตัวอย่างเกม เช่น ตัวต่อ ภาพปริศนาสื่อถึงสัตว์ใหญ่โบราณอันเป็นสัญลักษณ์ทางพิธีกรรมของชนเผ่าดั้งเดิม เป็นต้น

โครงการ “เมื่อพิพิธภัณฑมาเคาะประตูโรงเรียน” ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี เด็กนักเรียนให้ความสนใจและตอบสนองต่อวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนของเขามากขึ้น ทั้งยังเปิดโอกาสให้เด็กบางคนที่ฐานะไม่เอื้อให้ไปพิพิธภัณฑได้ใกล้ชิดโบราณวัตถุของจริง พวกเขาต่างตอบสนองด้วยความสนใจใคร่รู้ และค้นหาคุณค่าของประวัติศาสตร์พื้นบ้านที่อยู่รายล้อมตัวเขามากขึ้น ดังนั้น การเรียนการสอนประวัติศาสตร์จึงไม่จำกัดเฉพาะเพียงตำราเรียน แต่เป็นการก้าวหาพันธมิตรจากโรงเรียนไปสู่พิพิธภัณฑ และสามารถพัฒนาทักษะ ความรู้ การคิดวิเคราะห์ของเด็กๆ นอกจากนี้สิ่งสำคัญที่สุดคือพัฒนาทัศนคติของครูและนักเรียนต่อการเห็นคุณค่าประวัติศาสตร์ชุมชนอันเป็นรากฐานเพื่อการหยั่งรู้ถึงอนาคต

ประลองยุทธ

๐บูรพาไม่แพ้

เฉลยคำตอบ จากคำถามฉบับที่แล้ว

ที่ให้ท่านจับคู่ชื่อพิพิธภัณฑกับจังหวัดที่ตั้งให้ถูกต้อง

ก. พิพิธภัณฑพื้นบ้านวัดเขากระโดน

ข. พิพิธภัณฑก่อนประวัติศาสตร์บ้านบึงสา

ค. พิพิธภัณฑชุมชนบ้านปะอ่าว

ง. พิพิธภัณฑบ้านก้อดสวรรค์ทันใจ

จ. พิพิธภัณฑไทยเขิน วัดสันก้างปลา

ฉ. พิพิธภัณฑบ้านเขายี่สาร

คู่กับ

D ระยอง

คู่กับ

F สกลนคร

คู่กับ

E อุบลราชธานี

คู่กับ

B นาน

คู่กับ

A เชียงใหม่

คู่กับ

C สมุทรสงคราม

น่าเสียดายที่มีผู้โชคดีตอบถูกเพียงท่านเดียวคือ คุณคณินิยา วงศ์จันทา ซึ่งจะได้รับหนังสือ “ลูกสาวพิพิธภัณฑ” ของคุณพรศิริ บุรณเขตต์ เราจะส่งตรงไปให้อ่านถึงบ้าน สำหรับผู้ที่พลาดโอกาสทอง สามารถติดตามเกมประลองยุทธได้ในฉบับต่อไป

เล่าเรื่องท้ายเล่ม

วัตถุมีชีวิตด้วยคำบรรยาย

รูปสลักในงานพิธีศพของชนเผ่าจราย

ในงานพิธีศพของจราย ขั้นตอนของการละทิ้งหลุมศพไว้เบื้องหลัง ในช่วงท้ายของพิธีไว้อาลัยมีความน่าสนใจอย่างยิ่ง ช่วงเวลานั้นคือโอกาสของการรวมผู้คนในชุมชน และเป็นการส่งวิญญาณของผู้ตายสู่หมู่บ้านแห่งความตาย โลกอื่นของบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ ณ อัสตงคสถาน คำพูดและสิ่งปฏิบัติแสดงให้เห็นถึงความจاذบัยและอาตุร และล้นย้าให้แก่ผู้ที่พรากจากไต้ตระหนักถึงความจริงที่เปลี่ยนแปลงมิไต้ นั่นคือ การสิ้นสุดของสายสัมพันธ์ต่อแผ่นดินเกิดและชุมชน ในอดีตช่วงพิธีดังกล่าวอาจกินเวลา 5 - 7 วันและคืน มาบัดนี้ การประกอบพิธีเหลือเพียง 2 - 3 วันเท่านั้น

บ้านไม้แกะสลักในช่วงพิธีสะท้อนให้เห็นศิลปะงานช่างการตกแต่งและสถาปัตยกรรมของชุมชน พิธีกรรมยังประกอบด้วยกรร่ายรำ และเพลงพื้นบ้านที่เสนาะไปพร้อมกับเสียงฆ้อง สุรจากรำข้าวและอาหารพิเศษที่ยากจะหาไต้ในโอกาสอื่น มีให้อุ้มห่มหีพิมันทั้งคนตายและคนอยู่ไต้แบ่งปัน การสังสรรค์คือโอกาสให้คนในคุ่มบ้านไต้ย้าถึงสายสัมพันธ์และมรดกที่มีอยู่ร่วมกัน

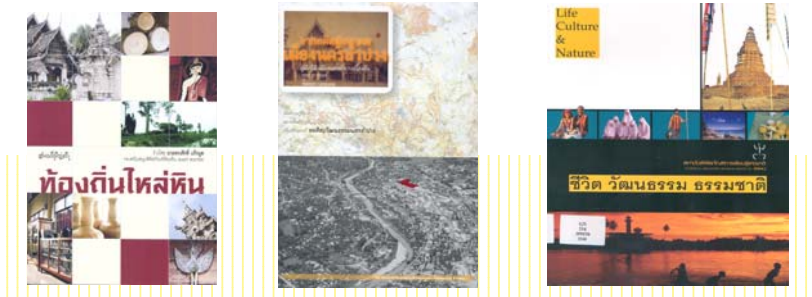
ถอดความจากป้ายคำบรรยาย
ในพิพิธภัณฑศิลปะ เมืองไฮจิมีนห์ ประเทศเวียดนาม

จากตุ๊กตาที่เห็นแปลกตาครั้งเมื่อเดินเข้าไปในพื้นที่แสดง รูปสลัก กลับบอกเล่าชีวิตของชุมชนได้อย่างน่าสนใจ คำบรรยายไม่ได้เพียงบอกเล่าหรือ ลำดับสิ่งที่เกิดขึ้นในพิธีกรรมแห่งความตาย แต่นัยและความหมายของวัตถุ ได้กระตุ้นจินตนาการให้ผู้ชมมองเห็นโลกทัศน์ของผู้คนในสังคมที่มีต่อการ เปลี่ยนแปลงสภาพของสมาชิกในสังคม แน่นอนว่า “ความตาย” คือการจาก ไป ตัดและขาดซึ่งสายสัมพันธ์ไปตามร่างที่ถูกฝังอยู่ใต้ดิน ในขณะที่เดียวกัน พิธีกรรมยังกลับร้อยรัดหมู่มวลสมาชิกให้เหนียวแน่นมากยิ่งขึ้น ทั้งในห้วงพิธี และขณะของการกินดื่ม ฉะนั้นแล้วความตายก็ได้หมายถึงการพรากจาก แต่อย่างเดียวน ทว่ากลับกลายเป็นการเพิ่มเสริมและย้ำถึงการมีอยู่ของชุมชน

ตัวอย่างของป้ายบรรยาย “รูปสลักในพิธีศพของชนเผ่าจราย” ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ เมืองโฮจิมินห์ ประเทศเวียดนาม พยายามให้ผู้ชม **เห็นของ ต้องเห็นคน** ด้วยข้อความเพียงเท่านี้ ผู้ชมจากต่างแดนได้รู้จักชีวิตความเป็นอยู่ ของคนต่างวัฒนธรรม และในบางครั้งอาจทำให้ผู้ชมผู้นั้นได้ย้อนคิดถึงงานศพ ที่ตนเองไปร่วมอยู่ในบ้านเมืองของตน แต่มิได้เข้าใจหน้าที่และความหมาย อย่างที่ตนเองได้เรียนรู้จากป้ายบรรยายวัตถุชิ้นนี้ก็ไม่ได้

หนังสือ...พิพิธภัณฑ์

ท้องถิ่นไหล่หิน

ทรงศักดิ์ แก้วมูล และกลุ่มพ่อหลวง แม่หลวงบ้านไหล่หิน/
ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร/2549

แม่บ้านไหล่หินจะเป็นชุมชนเล็กๆ ในอำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง หากแต่มีหลายสิ่งที่สร้างความประทับใจต่อผู้มาเยือน เรื่องราวที่น่าสนใจของชุมชน ประวัติหมู่บ้าน สถาปัตยกรรมที่ตั้งงามของวัดไหล่หิน คุรบาหม่าป่าเกสรปัญญา ศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน พิพิธภัณฑ์ ประเพณี และสภาพวิถีชีวิตที่เป็นอยู่ ได้รับการถ่ายทอดและเขียนโดย “คนใน” ที่ภูมิใจในการเป็นคนไหล่หิน พร้อมภาพประกอบที่สวยงามทุกแง่มุมของหมู่บ้าน

จากอดีตสู่อนาคตเมืองนครลำปาง คู่มือรู้จักนครลำปางเบื้องต้น

โครงการวิจัยและพัฒนาชีวิตสาธารณะ-ท้องถิ่นน่าอยู่ จังหวัดลำปาง/2548/
โทร 0-5421-7833

หนังสือให้ข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ในยุคต่างๆ ของจังหวัดลำปางในหลายมิติ ทั้งด้านธรณีวิทยา โบราณคดี ประวัติศาสตร์ มานุษยวิทยา สถาปัตยกรรม การเมือง สังคม เศรษฐกิจ และมองไปข้างหน้า ถึงการเติบโต แบบก้าวกระโดดของเมือง ข้อมูลในหนังสือเล่มนี้จะ เป็นเนื้อหาที่น่าสนใจภายในหอศิลป์วัฒนธรรมนครลำปางในอนาคต

ชีวิต วัฒนธรรม ธรรมชาติ

สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ/2548

/โทร.0-2357-3999

หนังสืออันเนื่องมาจากนิทรรศการสัญจร **นิเวศวัฒนธรรมไตรภาค** ของสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ (สพร.) ว่าด้วยองค์ความรู้จากท้องถิ่น ในภาคต่างๆ ของประเทศไทยที่หลากหลาย อันเนื่องมาจากเงื่อนไขสภาพแวดล้อม ภูมิศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติ เริ่มจาก “เวียงบุญ เชียงบาน เมืองล้านนา” ตามด้วย “อีสาน หายู่หากิน จากดินสอดฟ้า ภูมิปัญญาอีสาน” และ “ณ เวียงอ่าวขาวใต้ : ชุมชน ภูมิทัศน์ และวัฒนธรรม”

คมคิด...สะกิดใจ

“...มีคนถามผมว่าทำไมถึงชอบประวัติศาสตร์
ทำไมถึงชอบโบราณคดี ที่จริงผมไม่ได้สนใจเรียน
ให้ได้ปริญญา แต่ผมสนุก ผมไปเที่ยว การไปเที่ยว
มีแต่ความเพลิดเพลิน มีแต่ความสุข เวลานี้เราไป
ดูพิพิธภัณฑ์ อย่าเข้าไปหาความรู้กันแบบ
เอาเป็นเอาตาย พิพิธภัณฑ์เป็นสถานที่ที่ควรหา
ความรู้ด้วยความเพลิดเพลิน..”

๐ รศ.ศรีศักร วัลลิโภดม

กรุงเทพธุรกิจออนไลน์ : www.bangkokbiznews.com

เข้าถึงเมื่อ 18 กรกฎาคม 2549

ขอเชิญส่งข่าวแนะนำพิพิธภัณฑ์ กิจกรรม และเรื่องราวเกี่ยวกับของสะสมชิ้นสำคัญ ฯลฯ
เพื่อประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ได้ที่
โครงการวิจัยและพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น
ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)
เลขที่ 20 ถนนบรมราชชนนี เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร 10170
โทรศัพท์ 0-2880-9429 ต่อ 3506 โทรสาร 0-2880-9332
e-mail : academic@sac.or.th หรือ www.sac.or.th
(กองบรรณาธิการขออนุญาตเก็บความหรือตัดทอนเนื้อหาของข่าว
บทความ หรืออื่นๆ ที่ท่านส่งมา เนื่องจากจำนวนหน้ากระดาษจำกัด)

สารบัญ

● บทบรรณาธิการ	3
● พิธีกรักพี่ที่ขี้ขลาด...ก้าวไปด้วยกัน	4
● แนะนำ...พิธีกรักพี่	12
● ข่าวสารชุมชนพิธีกรักพี่	21
● เกียรติความรู้อพิธีกรักพี่	31
● เล่าเรื่องทายแถม	44
● ทิ้งสิ่ง...พิธีกรักพี่	46
● คมคิด...สะกิดใจ	47

จุดสสารเพื่อชุมชนพิธีกรักพี่ จัดทำโดยศูนย์งานชุมชนวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)
ได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และ

ที่ปรึกษา จัดการและพัฒนาทรัพยากรการนํ้าภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน)
ดร.ปรีดีตา เฉลิมเผ่า กออนันต์กุล ผู้อำนวยการ

คุณวิมลดา ศิริพงษ์ ผศ.สุวรรณา เกียรติกรเพชร รองผู้อำนวยการ

บรรณาธิการ ชิวสิทธิ์ บุญเกียรติ

กองบรรณาธิการ ปณิตา สรวาสี สิริทยา คำเมือง ศิริพร ศรีสินธุ์ไธ

รูปเล่ม/พิสูจน์อักษร ศิวชัย นพทะวงษ์ ทิพย์วัลย์ เมธาราชบุรี

ประสานงาน สรียา บุญธรรม สมศักดิ์ แก้วนุช

โครงการวิจัยและพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น
ศูนย์งานชุมชนวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)
เลขที่ 20 ถนนบรมราชชนนี เขตหลักสี่
กรุงเทพมหานคร 10170

1
กรุณาสง

